

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a financí

Bakalářská práce

Platební neschopnost občanů České republiky

Vypracovala: Michaela Matějková
Vedoucí práce: Ing. Liběna Kantnerová, Ph.D.

České Budějovice 2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela MATĚJKOVÁ**
Osobní číslo: **E11110**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Platební neschopnost občanů České republiky**
Zadávací katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Zásady pro vypracování:

Cíl práce:
Zmapovat situaci nesplácení půjček občany ČR.

Rámcová osnova:

1. Úvod
2. Literární rešerše
  - Popis insolvenčního řízení ze strany dlužníka
  - Charakteristika insolvenčního soudu
  - Charakteristika osobního bankrotu
  - Postup exekutorů při nesplácení půjček
3. Metodika
  - Studium problematiky a seznámení se s daty z ČSÚ, ČNB, insolvenčních rejstříků a specializovaných poraden
  - Analýza a komparace získaných dat
  - Tvorba dotazníků a jejich vyhodnocení
4. Praktická část
  - Vyvození závěrů z dotazníků
5. Vyhodnocení výsledků a diskuse
6. Závěr
7. Seznam odborné literatury
8. Přílohy

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BŘEZINOVÁ, H. Ekonomické aspekty insolvenčního zákona: účetnictví jako základní zdroj informací pro insolvenční řízení. Praha: Bova Polygon, 2009. 196 s. ISBN 978-80-7273-159-6.

SCHELLEOVÁ, I. Exekuce. Ostrava: Key Publishing, 2008. 216 s. ISBN 978-808-7255-124.

ZELENKA, J. Insolvenční zákon (zákon č. 182/2006 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000. Praha: Linde, 2007. 687 s. ISBN 978-807-2016-570.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Liběna Kantnerová, Ph.D.

Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: 1. března 2013

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2014

doc. Ing. Ladislav Rožek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 10
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milos Jbik, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2013

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 6. 4. 2014

.....
Matějková Michaela

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat mé vedoucí bakalářské práce, Ing. Liběně Kantnerové, Ph.D., za metodické vedení během zpracování této práce, a za cenné rady a připomínky, jež pro mne byly velkým přínosem, a které mi pomohly dokončit tuto bakalářskou práci.

OBSAH

I.	ÚVOD	3
II.	LITERÁRNÍ REŠERŠE	5
1.	Úvod do problematiky	5
2.	Popis insolvenčního řízení ze strany dlužníka	8
2.1	Proces insolvenčního řízení	9
2.1.1	Insolvenční návrh	11
2.1.2	Moratorium.....	12
2.1.3	Rozhodnutí o úpadku	12
2.1.4	Reorganizace	12
2.1.5	Konkurs	14
2.1.6	Nepatrný konkurs	15
2.1.7	Oddlužení	15
3.	Charakteristika osobního bankrotu	16
3.1	Návrh na povolení oddlužení a jeho projednání	17
3.2	Oddlužení ve formě splátkového kalendáře	17
3.3	Oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty	18
3.4	Osvobození dlužníka od dluhů	19
4.	Charakteristika insolvenčního soudu	20
4.1	Druhy procesních subjektů	20
4.2	Definování insolvenčního soudu	20
4.3	Postup insolvenčního soudu	21
5.	Postup exekutorů při nesplácení zápůjček	21
5.1	Nářízení exekuce	23
5.2	Postup soudu při výkonu rozhodnutí	23
5.3	Ochrana povinného a ochrana třetích osob.....	24
5.4	Odklad exekuce	24
5.5	Zastavení exekuce.....	24
5.6	Skončení exekuce	25
III.	METODIKA	26
IV.	PRAKTICKÁ ČÁST	28
1.	Metoda výzkumu	28
2.	Výzkum.....	28
2.1	Struktura respondentů.....	29

2.2	Analýza platební neschopnosti	32
2.3	Finanční gramotnost	36
2.4	Posuzování platební neschopnosti dle struktury respondentů	40
2.5	Porovnání finanční gramotnosti.....	48
V.	VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ	54
VI.	ZÁVĚR	54
VII.	SUMMARY	57
VIII.	SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY.....	62
IX.	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	
X.	PŘÍLOHY	

I. ÚVOD

Od chvíle, kdy společnost objevila peníze, staly se nepostradatelnou součástí našeho života. Dnešní svět na penězích stojí, až se skoro zdá, jako by jejich význam v našem životě den ode dne stoupal a zastiňoval vše, co se vždy považovalo za cennější než bankovky a mince. Bez peněz nám nikde nedají najíst, ošacení není zadarmo, chceme-li bydlet, musíme mít za co. K tomu všemu ze všech stran slyšíme zprávy o zvyšujících se cenách elektřiny, vody, plynu i potravin.

Stačí se podívat na jakékoli statistické údaje z oblasti finanční zajištěnosti a hned nám musí být jasné, že počet lidí bez peněžních prostředků stále roste. Lze si vůbec v dnešní době vydělat na obživu a mít kde bydlet, aniž bychom si museli brát hypotéky, úvěry či zápůjčky? Tak či onak – právě zadlužení je nejčastější způsob, jaký si lidé volí, pokud jim na bankovním účtu ani v peněžence nezbyvá už ani koruna. Dojdou-li finance na splácení první zápůjčky, obrátíme se na jiný bankovní ústav a pořídíme si zápůjčku na splácení zápůjčky předchozí. Lidé se tak dostávají do začarovaného kruhu a najednou uvíznou v pasti, ze které většinou není úniku. Nejednou se stává, že zadlužení mají najednou nedostatek peněz na splácení svých závazků od různých finančních institucí a dostávají se do platební neschopnosti.

Zadluženost a neschopnost splácení závazků je v současnosti předmětem četných diskusí. To byl také důvod, proč jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala téma „Platební neschopnost občanů České republiky“.

Cílem mé práce je zmapovat situaci občanů České republiky v oblasti nesplácení. Abych cíl splnila a výsledky byly objektivní, je nutné získat informace od většího počtu obyvatel. Za tímto účelem jsem zvolila šetření formou dotazníku. Jedná se o metodu, která mi umožní opatřit si za poměrně krátký čas potřebné množství informací. Zároveň jsem si vědoma, že nejdůležitější bod představují vhodně sestavené otázky, aby dotazník odpovídal požadavkům na objektivnost a spolehlivost. Analýza výsledků dotazníků a jejich vyhodnocení pak bude tvořit náplň praktické části této práce.

Práci jsem rozdělila do deseti hlavních částí, první z nich tvoří úvod, za ním následuje literární rešerše a metodika. Čtvrtou částí je již zmíněná část praktická, za níž jsem zařadila vyhodnocení výsledků a závěr. Poslední oddíl tvoří summary, seznam odborné literatury, seznam obrázků, tabulek a grafů a přílohy.

Teoretickou část jsem rozvrhla do pěti kapitol a ty následně pro přehlednost ještě tematicky rozčlenila do podkapitol. V první kapitole se seznámíme s problematikou zvoleného tématu, nastíníme problém úvěrů a dalších forem financování a naznačíme vývoj zadluženosti českých domácností. Druhá kapitola je věnována předlužení a platební neschopnosti, stejně tak jako způsobům jejího řešení. Ve třetí kapitole charakterizujeme osobní bankrot a uvedeme všechny metody, kterými ho lze uskutečnit. Ve čtvrté kapitole se zaměříme na charakteristiku insolvenčního soudu a způsob, jakým v dané situaci postupuje. V páté kapitole se pak budeme zabývat kroky exekutorů, kterými postupují v případě, pokud dlužník nesplácí zápůjčky.

Jak již bylo řečeno, praktická část úzce koresponduje s průzkumem a jeho výsledky. Připravila jsem dotazníkový výzkum, který má zjistit situaci nesplácení zápůjček občany České republiky starších 18 let. Otázky v dotazníku jsem systematicky rozdělila do tří oblastí. První oblast určuje profil respondentů podle pohlaví, věku, vzdělání a sociálního statusu. Druhá oblast otázek se zaměřuje na platební neschopnost a poslední pak zjišťuje finanční gramotnost respondentů. Tyto tři oblasti otázek jsou podrobně rozpracovány do tří podkapitol. Následuje další podkapitola praktické části, v níž jsou otázky týkající se platební neschopnosti posouzeny dle profilu respondentů. V poslední podkapitole jsou respondenti rozděleni na dvě skupiny, u nichž se zaměřím na otázku finanční gramotnosti. Ráda bych porovнала úroveň finanční gramotnosti u dotazovaných, kteří se dostali do nesnází se splácením, a těch, které těžkosti se splácením nepotkaly. Získáme tak informace o tom, jakou měrou ovlivňuje finanční gramotnost případné problémy se zápůjčkami a následné zadlužení. Jednotlivé oblasti jsou v každé podkapitole zpracovány do přehledně uspořádaných tabulek a grafů, což umožňuje lepší orientaci.

Výsledky dotazníkového průzkumu shrnu ve vyhodnocení výsledků. Poskytnou nám údaje o tom, co z provedeného šetření vyplývá.

Závěr mé bakalářské práce zahrnuje souhrnné vyhodnocení provedeného zkoumání. Nejprve posoudím jednotlivé otázky dotazníku, dále se zaměřím na otázky týkající se platební neschopnosti ve vztahu k pohlaví, věku, vzdělání a sociálnímu statusu. Nakonec zhodnotím, zda finanční gramotnost ovlivňuje platební neschopnost občanů České republiky.

II. LITERÁRNÍ REŠERŠE

1. Úvod do problematiky

Prakticky nikdo se v dnešní době neobejde bez určitého množství finančních prostředků. Máme-li nedostatek peněz, hledáme způsoby, jak je získat. Jeden z takových způsobů představuje úvěr v bance. Poskytování úvěrů a další formy financování patří mezi hlavní obchody komerčních bank.

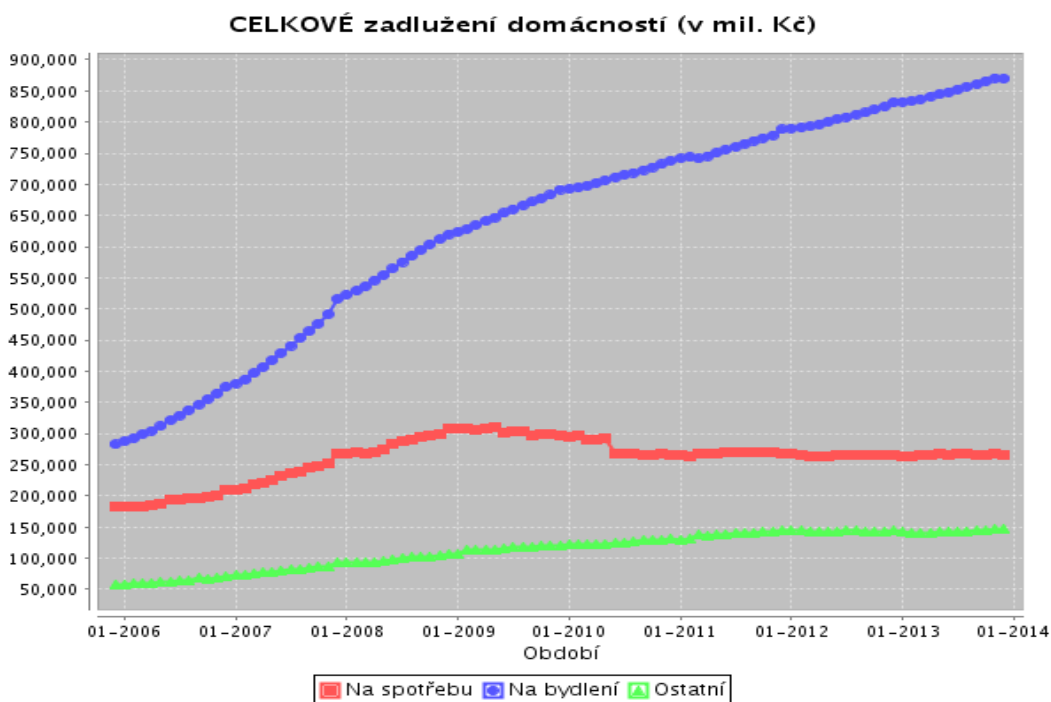
„Banku můžeme obecně charakterizovat jako specifický podnik – finančního zprostředkovatele, jehož hlavní činností je různými formami zprostředkovávat pohyb finančních prostředků mezi jednotlivými ekonomickými subjekty.“ (Synek, Kislingerová, & kolektiv, 2010)

„Bankovní produkty, jejichž prostřednictvím banky kryjí finanční potřeby svých klientů, můžeme rozdělit do tří základních skupin:

- *peněžní úvěry. Znamenají skutečné poskytnutí likvidních prostředků obvykle v bezhotovostní formě. Klient musí v dohodnuté lhůtě splatit přijatý úvěr, včetně úroků. Tyto úvěry se z hlediska banky přímo odrážejí v její rozvaze, a tedy přímo ovlivňují její likviditu. Kromě podnikatelských účelových provozních a investičních úvěrů sem dále patří úvěry kontokorentní, eskontní, hypoteční a spotřebitelské;*
- *závazkové úvěry a záruky. Ty naopak neznamenaají pro klienta bezprostřední získání likvidních prostředků. Banka se pouze v určité formě zaručuje za svého klienta a zavazuje se splnit jeho závazek, pokud tak klient neučiní sám. Jde zejména o různé druhy bankovních záruk, dále pak o akceptační a avalový úvěr;*
- *alternativní formy financování. Ty lze charakterizovat jako takové produkty, které umožňují klientům získat finanční prostředky za určitých specifických podmínek. K nejvýraznější patří faktoring a forfaiting.“* (Revenda, Mandel, Koderá, Musílek, & Dvořák, 2012)

V následujícím grafu je zobrazen vývoj zadluženosti v sektoru domácností České republiky od roku 2006 do roku 2014. Jsou zde porovnávány různé typy peněžních úvěrů: úvěry na bydlení, spotřebitelské úvěry a úvěry na jiné účely. Z grafu je zřejmé,

že úvěry na bydlení mají dominantní převahu. Dále z něj vyčteme, že zadluženost českých domácností neustále roste.

Obrázek 1: celkové zadlužení domácností (v mil. Kč)

Zdroj: ČNB

Spotřebitelské úvěry upravuje zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů. V § 1 je vymezen předmět úpravy.

„Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje některá práva a povinnosti související se spotřebitelským úvěrem. Spotřebitelským úvěrem se rozumí odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obchodní finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem.“ (ČR, Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, 2014)

Hypoteční úvěry upravuje zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech. Vymezeny jsou v § 28 odstavec 3.

„Hypoteční úvěr je úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovitosti, i rozestavěné. Úvěr se považuje za hypoteční úvěr dnem vzniku právních účinků zástavního práva. Pro účely krytí hypotečních zástavních listů lze pohledávku z hypotečního úvěru nebo její část použít teprve dnem, kdy se emitent hypotečních zástavních listů o právních účincích vzniku zástavního práva k nemovitosti dozví.“ (ČR, Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, 2014)

„Při vzniku hypotečního úvěru je možná volba dluhových nástrojů. Například, lepší než 30 letá hypotéka je 15 letá hypotéka. Všeobecně může být úrok nižší (protože období splácení půjčky je kratší), ale měsíční platby budou značně vyšší.“ (Ryan, 2012)

Podle Českého statistického úřadu (ČSÚ) bylo v roce 2010 uskutečněno výběrové šetření „Životní podmínky 2010“, které mapovalo příjmy a životní podmínky českých domácností v roce 2009 a 2010. Toto šetření se zaměřilo především na důsledky krize, příjmovou chudobu a zadluženost domácností. Výsledky šetření odrážejí situaci domácností v důsledku dopadů světové finanční krize, která se u nás projevila s určitým zpožděním. Výrazně se promítla na trhu práce a zasáhla zejména domácnosti samostatně výdělečně činné. Postupně pak pronikla i do dalších skupin domácností.

Následující graf je z již zmíněného šetření ČSÚ. Můžeme zde vidět podíl osob ohrožených příjmovou chudobou za vybrané skupiny v letech 2006 – 2010 v procentech.

	2006	2007	2008	2009	2010
Osoby celkem	9,9	9,6	9,1	8,6	9,0
muži	8,9	8,7	8,0	7,5	8,0
ženy	10,8	10,5	10,1	9,5	10,0
děti do 17 let	16,5	16,6	13,2	13,3	14,3
osoby 75 a více	7,1	6,8	8,0	8,3	8,7
Pracující osoby celkem	3,5	3,3	3,6	3,6	4,2
zaměstnanci	3,3	2,7	2,9	3,1	3,7
samostatně činní	4,4	5,9	7,4	10,2	11,9
Nepracující osoby celkem	13,7	13,5	13,5	13,0	12,6
nezaměstnaní	43,4	48,6	47,9	46,9	40,6

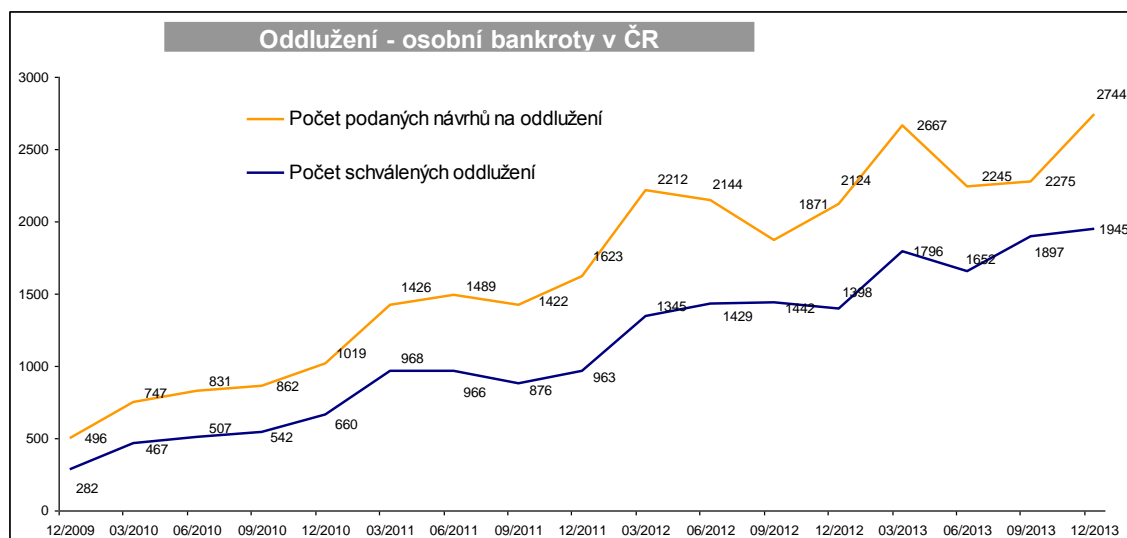
Obrázek 2: podíl osob ohrožených příjmovou chudobou (v %)

Zdroj: ČSÚ

V současnosti narůstá počet zadlužených domácností, zároveň se ale zvyšuje počet těch, které nejsou schopny své závazky splácet a dostávají se do platební neschopnosti. Mnohé z domácností mají nízké příjmy a díky úvěrům si mohou alespoň na chvíli vylepšit své finanční poměry. To však trvá pouze do chvíle, než začnou být splátky neúnosné, poté dochází k předlužení.

„Předlužení znamená pro mnoho lidí tíživou životní situaci, kdy se lidé nejprve zadluží (často nadměrně, neuváženě a nezodpovědně) a následně nejsou schopni své dluhy splácet. Nemají dostatek vlastních peněžních prostředků nebo majetku na splácení dluhů. Splátky dluhů řeší dalšími dluhy. Dostávají se do dluhové pasti a trvalé neschopnosti dluhy splácet.“ (Dvořáková & Smrčka, 2011)

Díky těmto událostem rapidně roste i počet podaných návrhů na oddlužení, které jsou znázorněny v následujícím grafu spolu s počtem schválených oddlužení od roku 2009 do roku 2013.

Obrázek 3: oddlužení – osobní bankroty v ČR Zdroj: Insolvenční rejstřík, Creditreform

Často se také stává, že lidé nejprve před svými problémy utíkají, nepřebírají si poštu a svízelnou situaci začnou řešit až v okamžiku, kdy jim exekutor klepe na dveře. Vzdělávací a dozorčí činnost nad exekutory a exekucemi má Exekutorská komora.

„Exekutorská komora se sídlem v Praze zřízená zákonem č. 120/2001 Sb. je stavovskou organizací profesní samosprávy sdružující soudní exekutory. Členství v ní je pro všechny exekutory povinné ze zákona. Exekutor se stává jejím členem okamžikem jmenování exekutorem.“ (EKCR, 2013)

Podle Exekutorské komory České republiky exekucí razantně ubývá, meziročně až o třetinu. Příčinou poklesu exekucí je zvláště osvěta, jelikož Exekutorská komora organizuje řadu přednášek a školení.

2. Popis insolvenčního řízení ze strany dlužníka

Platební neschopnost spadá mezi důvody úpadku. K úpadku tedy může dojít z platební neschopnosti, nebo z předlužení.

„Podle § 3 insolvenčního zákona je dlužník v úpadku ve formě platební neschopnosti, má-li peněžité závazky po splatnosti po dobu delší než 30 dnů a tyto závazky není schopen splnit.“ (Maršíková, 2011)

„Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem, je v úpadku i tehdy, jestliže je předlužen. Ustanovení § 3 odst. 3 insolvenčního zákona vymezuje předlužení tak, že dlužník má více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. V této souvislosti je důležité, že při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, pokud lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo provozu podniku pokračovat.“ (Březinová, 2009)

V insolvenčním řízení se úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka obecně řeší konkursem, reorganizací, oddlužením nebo zvláštními způsoby řešení úpadku.

Tímto se zabývá zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). V insolvenčním zákoně v § 1 je také vymezený předmět úpravy.

„Tento zákon upravuje

- a) řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčených dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů,*
- b) oddlužení dlužníka.“ (ČR, Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), 2014)*

Stejnou problematikou se také zabývá zákon č. 312/2006 Sb., zákon o insolvenčních správcích. Dále se jí věnují prováděcí předpisy, konkrétně vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců, vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolventního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů a konečně vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců.

2.1 Proces insolvenčního řízení

Při vyhodnocování hrozícího úpadku nebo úpadku rozhodně nestačí vycházet jen z údajů účetní závěrky. Významné zdroje pro operativní řízení představují rovněž hlavní kniha nebo knihy analytických účtů, navazující saldokonto, operativní evidence, ale např. také měsíční, týdenní či denní přehled o peněžních tocích.

Otevírání a uzavírání účetních knih při úpadku nebo hrozícím úpadku je definováno v zákoně č. 563/1991 Sb., o účetnictví v § 17 odstavec 1 a 2.

„(1) Není-li dále stanoveno jinak, účetní jednotky otevírají účetní knihy

a) ke dni vzniku povinnosti vést účetnictví,

b) k prvnímu dni účetního období,

c) ke dni vstupu do likvidace,

d) ke dni následujícímu po dni zpracování návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku nebo ke dni následujícímu po dni zpracování zprávy o naložení s majetkem podle zvláštních právních předpisů,

e) ke dni, kterým nastanou účinky rozhodnutí o úpadku nebo ke kterému nastanou účinky rozhodnutí soudu o přeměně reorganizace v konkurs,

f) ke dni následujícímu po dni, kterým nastanou účinky zrušení konkursu,

g) ke dni, kterým nastanou účinky schválení reorganizačního plánu,

h) ke dni následujícímu po dni, kterým nastanou účinky splnění reorganizačního plánu,

i) ke dni následujícímu po dni, kterým nastanou účinky splnění plánu oddlužení, nebo

j) ke dni, který pro sestavení zahajovací rozvahy stanoví zvláštní právní předpis.

(2) Není-li dále stanoveno jinak, účetní jednotky uzavírají účetní knihy

a) ke dni zániku povinnosti vést účetnictví,

b) k poslednímu dni účetního období,

c) ke dni předcházejícímu dni vstupu do likvidace,

d) ke dni zrušení bez likvidace s výjimkou přeměn obchodních korporací,

e) ke dni předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky rozhodnutí o úpadku nebo ke kterému nastanou účinky rozhodnutí soudu o přeměně reorganizace v konkurs,

f) ke dni, kterým nastanou účinky zrušení konkursu,

g) ke dni předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky schválení reorganizačního plánu,

h) ke dni, kterým nastanou účinky splnění reorganizačního plánu,

i) ke dni, kterým nastanou účinky splnění plánu oddlužení, nebo

j) ke dni, ke kterému stanoví povinnost uzavřít účetní knihy nebo sestavit účetní závěrku zvláštní právní předpis. “ (ČR, Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, 2014)

2.1.1 Insolvenční návrh

„Insolvenční řízení se zahajuje podáním návrhu insolvenčnímu soudu (§ 103 insolvenčního zákona), v němž musí být mj. uvedeny

- *rozhodující skutečnosti osvědčující úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek,*
- *skutečnosti, z nichž vyplývá oprávnění podat návrh (není-li navrhovatelem dlužník),*
- *označení důkazů, kterých se insolvenční navrhovatel dovolává, a připojeny*
- *předepsané přílohy a listinné důkazy. “ (Březinová, 2009)*

Insolvenční návrh může podat dlužník nebo věřitel. V případě, že podává insolvenční návrh dlužník, musí k němu přiložit seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením svých dlužníků, seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů a v neposlední řadě seznam svých zaměstnanců a listiny dokládající úpadek nebo hrozící úpadek.

Dlužník, který je účetní jednotkou, může jako způsob řešení úpadku spojit s insolvenčním návrhem i návrh na povolení reorganizace. V tomto případě musí insolvenční návrh obsahovat i náležitosti, jež jsou pro návrh reorganizace zákonem předepsané. Pokud podává insolvenční návrh věřitel, jeho povinností je doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, a k návrhu zároveň připojí její přihlášku.

„Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku (§ 109 odst. 4 insolvenčního zákona). Poté se musí dlužník zdržet nakládání s majetkovou podstatou, avšak činí úkony nezbytné ke splnění úkolů, které jsou nutné ke splnění v zákoně stanovených povinností, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody aj. (§ 111 insolvenčního zákona). “ (Březinová, 2009)

Až do doby rozhodnutí o úpadku je dlužník povinen pokračovat ve vedení účetnictví, pokud ho předběžným opatřením soud ještě více neomezí v nakládání s majetkovou podstatou. Může být rovněž stanoven předběžný správce, jehož úkolem je provést opatření vedoucí ke zjištění dlužníkovy majetku a jeho zajištění, dále má pak povinnost přezkoumat dlužníkovu účetnictví.

2.1.2 Moratorium

Vyhlášení moratoria může dlužník nabídnout insolvenčnímu soudu do 7 dnů, resp. do 15 dnů od podání insolvenčního návrhu.

„Návrh na moratorium musí obsahovat všechny skutečnosti, které odůvodňují jeho vyhlášení, včetně poslední účetní závěrky a písemného prohlášení většiny jeho věřitelů počítané podle výše jejich pohledávek, že s moratoriem souhlasí.“ (Janků & kolektiv, 2010)

Moratorium zaniká buď uplynutím doby, nebo rozhodnutím soudu. Po tuto dobu vede účetnictví dlužník, a to i v případě, že byl ustanoven předběžný správce.

2.1.3 Rozhodnutí o úpadku

Insolvenční soud vydá rozhodnutí o úpadku, pokud se osvědčením nebo dokazováním zjistí, že je dlužník v úpadku nebo mu hrozí. Náležitosti rozhodnutí o úpadku jsou vyjmenovány v insolvenčním zákoně v § 136.

Insolvenční zákon určí, kdo v průběhu insolvenčního řízení nakládá s majetkovou podstatou, přičemž se nakládáním rozumí mj. dle § 228 také vedení účetnictví a plnění povinností podle předpisů o daních, poplatcích a clech, jakožto i podle předpisů o sociálním zabezpečení a veřejném zdravotním pojištění.

S majetkovou podstatou zpravidla nakládá dlužník v době do rozhodnutí o úpadku nebo od povolení reorganizace či v období od povolení oddlužení. Nakládat s ní může taktéž insolvenční správce a to v době od prohlášení konkursu.

2.1.4 Reorganizace

Způsob řešení úpadku, který označujeme jako reorganizace, znamená postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku. Toto uspokojování zajišťují opatření k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle soudem schváleného reorganizačního plánu, kterým se průběžně kontroluje jeho plnění ze strany věřitelů.

Přípustnost reorganizace je definována v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) v § 316 odstavec 2, 3 a 4.

„(2) Reorganizací lze řešit úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka, který je podnikatelem; reorganizace se týká jeho podniku.“

(3) Reorganizace není přípustná, je-li dlužníkem právnická osoba v likvidaci, obchodník s cennými papíry nebo osoba oprávněná k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu.

(4) Reorganizace je přípustná, jestliže celkový roční úhrn čistého obratu dlužníka podle zvláštního právního předpisu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 50 000 000 Kč, nebo zaměstnává-li dlužník nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru; ustanovení odstavce 3 tím není dotčeno.“ (ČR, Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), 2014)

Podle insolvenčního zákona může dlužník podat návrh na povolení reorganizace spolu s insolvenčním návrhem, následně po zahájení insolventního řízení, a dokonce i po rozhodnutí o úpadku, avšak nejpozději 10 dnů před termínem, na který je v rozhodnutí o úpadku svolána první schůze věřitelů. Zmeškání lhůty k podání návrhu nelze prominout.

Účetnictví v procesu reorganizace odráží způsob naplňování reorganizačního plánu. Reorganizační plán se předkládá insolvenčnímu soudu a stanovuje další průběh reorganizace, která nesmí být v rozporu s reorganizačním plánem. Podle insolvenčního zákona vymezuje reorganizační plán právní postavení dotčených osob v důsledku povolené reorganizace.

Reorganizační plán je nutné sestavit takovým způsobem, aby údaje v něm obsažené věrně zobrazovaly ekonomické a právní možnosti dlužníka. V závislosti na navrhovaném typu reorganizace je nezbytné připojit k reorganizačnímu plánu doklady dle § 342 insolvenčního plánu. Taktéž předkladatel zpracovává zprávu o reorganizačním plánu, z níž musí být patrné, jaké plnění a v jaké hodnotě se jednotlivým skupinám věřitelů nabízí.

V době sestavování a vyjednávání reorganizačního plánu vede účetnictví dlužník a současně případně sestavuje řádnou účetní závěrku, která musí věrně a poctivě zobrazovat skutečnosti nastávající v této fázi insolvenčního řízení. Dohled nad činností dlužníka vykonává insolvenční správce, který v době vyjednávání reorganizačního plánu převezme působnost valné hromady s výjimkou pravomoci jmenovat, volit a odvolávat členy statutárních a dozorčích orgánů.

Způsoby provedení reorganizace jsou uvedeny v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) v § 341 odstavec 1.

„Reorganizaci lze provést zejména prostřednictvím těchto opatření:

- a) restrukturalizací pohledávek věřitelů, spočívající v prominutí části dluhů dlužníka včetně jejich příslušenství nebo v odkladu jejich splatností,*
- b) prodejem celé majetkové podstaty nebo její části anebo prodejem dlužníkovu podniku,*
- c) vydáním části dlužnických aktiv věřitelům nebo převodem těchto aktiv na nově založenou právnickou osobou, ve které mají věřitelé majetkovou účast,*
- d) fúzí dlužníka – právnické osoby s jinou osobou nebo převodem jeho jmění na společníka se zachováním nebo změnou práv třetích osob, připouštějí-li to právní předpisy o hospodářské soutěži,*
- e) vydáním akcií nebo jiných cenných papírů dlužníkem nebo novou právnickou osobou podle písmene c) nebo d),*
- f) zajištěním financování provozu dlužníkovu podniku nebo jeho části,*
- g) změnou zakladatelského dokumentu nebo stanov anebo jiných dokumentů upravujících vnitřní poměry dlužníka.“ (ČR, Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), 2014)*

Jestliže se nepodaří reorganizační plán ve stanovených lhůtách sestavit, insolvenční soud rozhodne o přeměně reorganizace v konkurs. K takovému kroku je možné dojít i z jiných důvodů. Tyto důvody jsou uvedeny v insolvenčním zákoně. Rozhodnutím insolvenčního soudu o přeměně reorganizace v konkurs nastávají účinky spojené s prohlášením konkursu. Ke dni, k němuž nastanou účinky přeměny reorganizace v konkurs, přebírá účetnictví insolvenční správce.

2.1.5 Konkurs

Konkurs je řešení majetkového úpadku zpeněžením majetku dlužníka a uspokojením jeho věřitelů a na rozdíl od reorganizace není založen na dalším trvání podniku, ale vede k jeho zániku a uspokojení pohledávek věřitelů.

„Insolvenční soud může rozhodnout o konkursu

- a) společně s rozhodnutím o úpadku – insolvenční soud spojí s rozhodnutím o úpadku prohlášení o konkursu, jestli je dlužník osoba, u které insolvenční zákon vylučuje*

řešení úpadku reorganizací nebo oddlužením (§ 148 odst. 1 insolvenčního zákona), nebo

- b) samostatně – nejprve insolvenční soud rozhodne o úpadku, poté rozhodne dalším opatřením o způsobu řešení úpadku konkursem,*
- c) samostatně – nejprve bude rozhodnuto o úpadku a řešení úpadku reorganizací, poté soud rozhodne o přeměně reorganizace v konkurs.“ (Březinová, 2009)*

Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce podle insolvenčního zákona oprávnění nakládat s majetkovou podstatou. Vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovy podniku, vede účetnictví a plní daňové povinnosti.

Odpovědnou osobou se od nabytí účinnosti konkursu stává insolvenční správce. V průběhu konkursu se zpeněžuje majetková podstata a insolvenční správce sestavuje k řádnému rozvahovému dni účetní závěrku. Insolvenční správce přebírá zodpovědnost za účetnictví a to od okamžiku, kdy nabude účinnost prohlášení konkursu, až do jeho ukončení.

Pokud nastane zrušení konkursu z důvodu zcela nepostačujícího stavu majetku dlužníka pro uspokojení věřitelů, sestaví se k tomuto dni mimořádná účetní závěrka. Následující den dlužník opět otevře účetní knihy.

2.1.6 Nepatrný konkurs

„Nepatrný konkurs může proběhnout

- a) u fyzických osob, které nepodnikají, nebo*
- b) u osob, jejich celkový obrat podle zákona o účetnictví za poslední účetní období předcházející prohlášení konkursu nepřesahuje 2 000 000 Kč a dlužník nemá více než 50 věřitelů.“ (Březinová, 2009)*

2.1.7 Oddlužení

Oddlužení definuje zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) v § 389 odstavec 1.

„Dlužník může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením, jde-li o

- a) *právníckou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání, nebo*
- b) *fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání.*

Dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovu úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže

- a) *s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde, nebo*
- b) *jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d), anebo*
- c) *jde o pohledávku zajištěného věřitele.*“ (ČR, Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), 2014)

3. Charakteristika osobního bankrotu

Pokud si nevíme se svými dluhy rady a stále nám narůstají úroky, které nejsme schopni splácet, máme možnost definitivně se jich zbavit oddlužením, konkrétně formou osobního bankrotu. Osobní bankrot je tedy jeden ze způsobů řešení úpadku. Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, oddlužení může navrhnout právnická osoba nebo fyzická osoba, která nemá dluhy z podnikání.

„Mezi další předpoklady pro oddlužení patří poctivý záměr dlužníka sledovaný návrhem na povolení oddlužení. Proto platí, že překážkou povolení oddlužení zpravidla bude, že dlužník byl v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení pravomocně odsouzen pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy nebo že v posledních 5 letech probíhalo insolvenční nebo podle předchozí právní úpravy konkursní řízení, v němž byl úpadek tohoto dlužníka řešen.“ (Maršíková, 2011)

Doklady k návrhu na povolení oddlužení jsou uvedeny v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) v § 392 odstavec 1.

„K návrhu na povolení oddlužení musí dlužník připojit

- a) *seznam majetku a seznam závazků, popřípadě prohlášení o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení již dříve předložil,*
- b) *listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky,*

- c) *písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se na tom s dlužníkem dohodl, s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jeho pohledávky.*“ (ČR, Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), 2014)

Pouze za splnění všech výše uvedených podmínek může insolvenční soud dlužníkovi povolit a následně i schválit oddlužení. V opačném případě je oddlužení zamítnuto a na majetek dlužníka se prohlásí konkurs.

„Oddlužení lze provést:

- *zpeněžením majetkové podstaty – obdoba zpeněžení u konkurzu, do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyt až po schválení oddlužení;*
- *oddlužení plněním splátkového kalendáře – dlužník je povinen po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku rozvrhne dlužník mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení. Zajištění věřitelé se uspokojí z výtěžku zpeněžení zajištění – postup je stejný jako při zpeněžení zajištění v konkurzu.*“ (Janků & kolektiv, 2010)

3.1 Návrh na povolení oddlužení a jeho projednání

Věřitel není oprávněn navrhnout, aby byl úpadek dlužníka řešen oddlužením, návrh na povolení oddlužení může tedy podat pouze dlužník. Ovšem věřitel může předložit insolvenční návrh proti dlužníkovi.

Iniciuje-li zahájení insolvenčního řízení dlužník, podává návrh na zahájení insolvenčního řízení a současně návrh na povolení oddlužení. Předkládá-li insolvenční návrh věřitel, má dlužník právo navrhnout řešení svého úpadku oddlužením, resp. předložit návrh, který by povoloval oddlužení. Proti rozhodnutí o povolení oddlužení se není možné odvolat. Jestliže věřitelé neodhlasují žádnou z forem oddlužení, vybere ji insolvenční soud.

3.2 Oddlužení ve formě splátkového kalendáře

Oddlužení ve formě splátkového kalendáře je popsáno v zákoně č. 182/2006 Sb., úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) v § 398 odstavec 3.

„Při oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení. Zajištění věřitelé se uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění; při tomto zpeněžení se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.“ (ČR, Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), 2014)

Plnění je uskutečněno podle splátkového kalendáře schváleného insolvenčním soudem. Dlužník není do plnění splátkového kalendáře aktivně zapojen. Plátce mzdy vypočítá zabavitelnou část mzdy a zašle ji insolventnímu správci. Správce z této části provede úhrady věřitelům. Dlužník pak obdrží od plátce mzdy pouze její nezabavitelnou část a tu je oprávněn použít pro svoji potřebu. Další povinnosti dlužníka po dobu trvání splátkového kalendáře vyplývají z § 412 insolvenčního zákona.

V průběhu plnění splátkového kalendáře může dojít k podstatným změnám v okolnostech, které jsou rozhodující pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek. Pokud k této změně dojde, rozhodne insolvenční soud o změně splátkového kalendáře.

3.3 Oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty

Oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty je popsáno v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) v § 398 odstavec 2.

„Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje obdobně podle ustanovení zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a zpeněžení majetkové podstaty při oddlužení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu. Není-li dále stanoveno jinak, při tomto způsobu oddlužení do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení.“ (ČR, Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), 2014)

Insolvenční správce má dispoziční oprávnění k majetkové podstatě. Tento majetek zpeněží podle příslušných pravidel stanovených pro zpeněžení konkursu. Po zpeněžení majetkové podstaty se výtěžek rozdělí mezi věřitele poměrně rozvrhovým usnesením.

Míra uspokojení věřitelů při této formě oddlužení je zcela nezávislá na vůli dlužníka a závisí na výtěžku získaném zpeněžením.

3.4 Osvobození dlužníka od dluhů

Po oddlužení nedochází k osvobození od dluhů automaticky, ale až na základě rozhodnutí vydaného insolvenčním soudem podle § 414 a následující insolvenčního zákona. Rozhodnutí o osvobození od dluhů vydá insolvenční soud výhradně na návrh dlužníka. Ukončením insolvenčního řízení přestanou působit účinky insolvenčního řízení a zároveň tak skončí ochrana dlužníka před výkonem rozhodnutí a exekucí. Poté, co pravomocně ustane insolvenční řízení, jsou věřitelé opět oprávněni pokračovat ve výkonu rozhodnutí či exekuci na majetek dlužníka, proto by dlužník s podáním návrhu na rozhodnutí o osvobození od dluhů neměl otálet.

Dlužníkovi bude přiznáno osvobození od dluhů, pokud splnil všechny podmínky oddlužení, a to buď ve formě zpeněžení majetkové podstaty, nebo ve formě splátkového kalendáře.

„Insolvenční soud může dlužníkovi přiznané osvobození odejmout, jestliže na základě návrhu podaného některým z dotčených věřitelů do 3 let od pravomocného přiznání osvobození vyjde najevo, že ke schválení oddlužení nebo přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, nebo dlužník poskytl některému z věřitelů zvláštní výhody.

Přiznané osvobození zanikne, byl-li dlužník do 3 let od pravomocného přiznání osvobození odsouzen pro úmyslný trestný čin, kterým ovlivnil schválení či průběh oddlužení, případně kterým jinak poškodil věřitele.“ (Maršíková, 2011)

Po projednání věci s dlužníkem může insolvenční soud schválené oddlužení ještě v průběhu jeho plnění zrušit a rozhodnout o prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Tato situace je popsána v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) v § 418 odstavec 1.

„Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkova úpadku konkursem, jestliže

- a) dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo*
- b) se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit, nebo*

- c) *v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení oddlužení peněžité závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, anebo*
- d) *to navrhne dlužník.*“ (ČR, Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), 2014)

4. Charakteristika insolvenčního soudu

Insolvenční soud je uveden v insolvenčním zákoně v § 9 jako procesní subjekt. Dále je insolvenční soud definován v § 10 - § 13 a postup insolvenčního soudu je popsán v § 54.

U insolvenčního soudu probíhá insolvenční řízení. V prvním stupni se jím vždy zabývá krajský soud. Pokud je dlužníkem fyzická osoba nepodnikatel, řeší případ krajský soud, v jehož obvodu má dlužník bydliště nebo v jehož obvodu dlužník bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale. Pokud je dlužníkem fyzická osoba podnikatel, zabývá se řízením krajský soud, v jehož obvodu má dlužník místo podnikání. Nemá-li místo podnikání, je rozhodné místo dlužníkovy bydliště. Pokud je dlužníkem právnická osoba, rozhoduje při určování místní příslušnosti sídlo právnické osoby.

4.1 Druhy procesních subjektů

Insolvenční zákon definuje několik druhů procesních subjektů. Těmito subjekty jsou insolvenční soud, dlužník, věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku, insolvenční správce, popřípadě další správce, statní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu, a likvidátor dlužníka.

4.2 Definování insolvenčního soudu

Insolvenční soud je definován v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech řešení (insolvenční zákon) v § 10.

„Insolvenční soud v insolvenčním řízení

- a) *vydává rozhodnutí, jejichž vydání zákon ukládá nebo předpokládá,*
- b) *průběžně vykonává dohled nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhoduje o náležitostech s tím souvisejících (dále jen „dohledací činnost“).*“ (ČR, Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), 2014)

V průběhu výkonu dohledací činnosti rozhoduje insolvenční soud o záležitostech, které se týkají procesu insolvenčního řízení, činí opatření potřebná k zjištění jeho účelu a ukládá povinnosti týkající se činnosti jednotlivých subjektů řízení. Insolvenční soud

má také právo vyžadovat od insolvenčního správce zprávy a vysvětlení o jeho postupu, nahlížet do jeho účtů a konat potřebná šetření. Dále je oprávněn dávat insolvenčnímu správci pokyny a uložit mu, aby si vyžádal k určitým otázkám stanovisko věřitelského výboru.

4.3 Postup insolvenčního soudu

Pokud usnesení schůze věřitelů odporuje společnému zájmu věřitelů, může je insolvenční soud zrušit. To ovšem neplatí v případě uvedeném v § 29 odst. 1, § 51 odst. 1 a pro usnesení schůze věřitelů o způsobu řešení dlužníkovy úpadku, o reorganizačním plánu nebo o způsobu oddlužení.

Insolvenční soud může rozhodnutí, kterým se ruší usnesení schůze věřitelů, vydat jen do skončení schůze věřitelů, která usnesení přijala, a může tak učinit jen na návrh insolvenčního správce nebo věřitele, který hlasoval proti přijetí usnesení schůze věřitelů.

5. Postup exekutorů při nesplácení zápůjček

„Z hlediska právních odvětví můžeme rozlišovat následující skupiny exekucí:

I. Exekuce civilněprávní

(právně upravena zejména občanským soudním řádem č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších novel)

II. Exekuce trestněprávní

(právně upravena trestním zákonem č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších novel)

III. Exekuce správněprávní

(právně upravena zákonem č. 71/1967 Sb., o správním řízení platným do konce roku 2005, od 1. 1. 2006 nahrazen novým správním řádem, zákonem č. 500/2004 Sb. a zákonem č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších novel)“ (Schelleová, 2008)

Způsoby provedení exekuce jsou vyjmenovány v zákoně č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů v § 59 odstavce 1, 2 a 3.

„(1) Exekuci ukládající zaplacení peněžité částky lze provést

- a) srážkami ze mzdy a jiných příjmů,*
- b) přikázáním pohledávky,*

- c) *prodejem movitých věcí a nemovitých věcí,*
- d) *postížením závodu,*
- e) *zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitých věcech,*
- f) *správou nemovité věci,*
- g) *pozastavením řidičského oprávnění.*

(2) Způsob exekuce ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky se řídí povahou uložené povinnosti. Takovou exekuci lze provést

- a) *vyklizením,*
- b) *odebráním věci,*
- c) *rozdělením společné věci,*
- d) *provedením prací a výkonů.*

(3) Exekuci prodejem zástavy lze pro zajištěnou pohledávku provést prodejem zastavených movitých věcí a nemovitých věcí.“ (ČR, Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, 2014)

Prameny exekučního řízení obsahuje občanský soudní řád, jednací řád pro okresní a krajské soudy, vnitřní a kancelářský řád, vyhláška č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů v platném znění, dále zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, tzv. exekuční řád. Na exekuční řád navazují prováděcí předpisy, zejména vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti, dále je to vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 331/2001 Sb., o centrální evidenci exekucí a v neposlední řadě vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem. Je třeba také upozornit na stavovské předpisy Exekutorské komory a na zákon o veřejných dražbách č. 26/2000 Sb. Na tento předpis navazuje zákon č. 27/2000 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o veřejných dražbách.

Exekuce může být provedena pouze za předpokladu, že jsou splněny zákonem stanovené procesní podmínky. Jestliže tyto podmínky splněny nejsou,

nemůže být exekuce ani nařízena, ani provedena. V tom případě je zapotřebí tento nedostatek odstranit. Povinností je samozřejmě vždy i snaha o odstranění nedostatku procesních podmínek. Exekuce, u níž nejsou splněny všechny procesní podmínky, je nepřípustná.

5.1 Nařízení exekuce

Zahájení a trvání exekučního řízení je ovládáno zásadou dispoziční, z toho vyplývá, že nemůže být zahájeno bez návrhu. Tento návrh je možné podat u příslušného soudu nebo do protokolu u kteréhokoli okresního soudu. Exekuční návrh a jeho náležitosti jsou vyjmenovány v exekučním řádu v § 37.

„V případě, že jsou všechny procesní podmínky splněny a je-li k návrhu připojen vykonatelný titul, z něhož plyne, že navrhovatel, uvedený v návrhu na nařízení exekuce jako oprávněný, je k návrhu aktivně legitimován, a je-li v návrhu uveden zákonný způsob exekuce, o jehož nařízení oprávněný žádá, nařídí předseda senátu žádanou exekuci usnesením. Přitom neplatí zásada, „audiatur et alterapars“, proto se tak zpravidla děje bez slyšení povinného.“ (Schelleová, 2008)

Proti usnesení o nařízení exekuce může účastník řízení podat odvolání.

5.2 Postup soudu při výkonu rozhodnutí

Předseda senátu se po nařízení exekuce postará o jeho provedení. Exekuce srážkou ze mzdy, příkázáním pohledávky a prodejem movitých věcí jsou svěřeny soudním tajemníkům nebo justičním čekatelům, případně vyšším soudním úředníkům. Jednoduché úkony provádí vykonavatel, a to podle pokynů toho, kdo exekuci nařídil.

„Z předchozího výkladu jistě vyplynulo, že nařízení exekuce a její provedení musí být přípustné. Nepřípustnost exekuce vede k jejímu zastavení v kterékoli její fázi. Nepřípustnost rozlišujeme dvojitě: absolutní a relativní. V případě absolutní nepřípustnosti musí být exekuce soudem ihned zastavena, a to i bez návrhu. Relativně nepřípustná exekuce může být zastavena jen na návrh toho, v jehož prospěch je relativní nepřípustnost stanovena.“ (Schelleová, 2008)

Exekuční řízení se sestává z několika fází, na které postupně navazují dílčí řízení. Dílčí řízení následuje poté, co je vydáno usnesení o zahájení exekuce. Ta se skládá z úkonů, jež jsou prováděny za účelem postižení majetku povinného, a z úkonů, jež uskutečňují

plátce mzdy, peněžní ústav či dlužník povinného, soudní vykonavatel nebo soud. K provedení exekuce se přistupuje bez návrhu.

Povinný se může bránit z důvodů uvedených například v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád § 266 odstavec 1 a 2.

„(1) Na návrh může soud odložit provedení výkonu rozhodnutí, jestliže se povinný bez své viny ocitl přechodně v takovém postavení, že by neprodlený výkon rozhodnutí mohl mít pro něho nebo pro příslušníky jeho rodiny zvláště nepříznivé následky a oprávněný by nebyl odkladem výkonu rozhodnutí vážně poškozen.

(2) I bez návrhu povinného může soud odložit provedení výkonu rozhodnutí, lze-li očekávat, že výkon rozhodnutí bude zastaven (§ 268).“ (ČR, Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, 2014)

5.3 Ochrana povinného a ochrana třetích osob

Ochrana povinného je jednou z hlavních zásad uplatňovaných v exekučním řízení. Spočívá v tom, že lze nařídít exekuci jen v takovém rozsahu, jaký stačí k uspokojení oprávněného. Důsledkem porušení této zásady je zastavení exekuce.

Další důležitou zásadou exekučního řízení je ochrana práv třetích osob. Jedná se o srážky ze mzdy, příkázání pohledávky, prodej spoluvlastnického podílu a vyklizení.

5.4 Odklad exekuce

„Vzhledem k tomu, že exekuce může být zahájena bez návrhu a bez slyšení povinného, může v některých případech dojít ke zbytečnému poškozování povinného nebo i třetí osoby. V takovém případě zákon dává možnost soudu exekuci odložit. Odkladem exekuce se tedy rozumí takový stav, ve kterém soud nepokračuje v další exekuci. Nevydává rozhodnutí potřebná k dalšímu postupu exekuce ani nepokračuje ve faktických úkonech, kterými se realizuje donucování povinného a uskutečňování práva oprávněného.“ (Schelleová, 2008)

Exekuce může být odložena z důvodu sociálního, nebo kvůli okolnostem, které činí exekuci nepřijatelnou. Tyto důvody jsou obsaženy v § 266 občanského soudního řádu.

5.5 Zastavení exekuce

Zastavení exekučního řízení předchází uplatnění zásady ochrany povinného. Pokud se při exekuci nedodržovala ustanovení, která vymezí formální a věcné podmínky

pro její nařízení, nebo pokud byla při provádění exekuce porušena ustanovení daná na ochranu dlužníka, je taková exekuce nepřípustná. To znamená, že nesmí být nařízena, a jestliže již nařízena byla, musí být zastavena.

Zastavení exekuce vymezuje zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů v § 55.

„Návrh na zastavení exekuce může povinný podat do 15 dnů ode dne, kdy se dozvěděl o důvodu zastavení exekuce. Návrh na zastavení exekuce se podává u exekutora, který vede exekuci.“ (ČR, Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, 2014)

Důvody zastavení exekuce zákon shrnuje ve zvláštním ustanovení a dále jsou tyto důvody obsaženy v občanském soudním řádu v § 268, které jsou použitelné pro všechny způsoby majetkových exekucí.

Zastavení exekuce neznamena zrušení všech předchozích usnesení, tedy usnesení o nařízení exekuce, respektive jiná další usnesení vydaná v průběhu řízení. Vše se odvíjí od povahy rozhodnutí.

5.6 Skončení exekuce

„Exekuční řízení může skončit třemi způsoby:

1. Uspokojením oprávněného.

2. Zastavením exekuce.

3. Bezvýsledností (marností) exekuce.“ (Schelleová, 2008)

Za nejlepší způsob je samozřejmě považováno uspokojení oprávněného. Je-li takové situace dosaženo, veškeré další úkony musí ustát. V případě exekuce srážkami ze mzdy ukládá zákon plátcí mzdy, aby přestal provádět srážky ihned, jakmile je pohledávka uspokojena.

Nepřípustná exekuce je zastavena usnesením předsedy senátu. Posledním způsobem je bezvýsledná exekuce. Jedná se o exekuční řízení, které nemůže vést k uspokojení oprávněného.

III. METODIKA

Hlavním cílem této bakalářské práce je zmapovat situaci nesplácení zápůjček občany České republiky.

K vypracování praktické části byly zvoleny dotazníkové metody, které se řadí do skupiny explorativních vědeckých metod. Dále byla použita analýza zjištěných faktů, která slouží k popisu a rozboru informací zjištěných při sběru dat. Na konec byla aplikována metoda komparace. Tento postup byl využit při srovnávání zjištěných výsledků pomocí grafů a tabulek zpracovaných v programu Microsoft Excel 2010.

Bakalářská práce byla vypracována na základě následujícího postupu.

1. fáze – Studium literatury a vyhledávání zdrojů

První fáze se bezpochyby neobešla bez prostudování odborné literatury a vyhledávání potřebných zdrojů a informací týkajících se tématu „Platební neschopnost občanů České republiky“. Nezbytné bylo i seznámení se s daty z České národní banky a Českého statistického úřadu. Tato data byla posléze použita v literární rešerši.

2. fáze – Tvorba dotazníku

Jak již bylo zmíněno výše, abychom získali potřebné informace, nemohli jsme pominout dotazníkové šetření a to i z důvodu, že se jedná o jednu z nejběžnějších, nejlevnějších a nejjednodušších metod získání informací. Dotazník musí na první pohled upoutat respondentovu pozornost a nesmí ho hned na začátku odradit. Musí být tedy především srozumitelný, přehledný a jednoduchý z hlediska vyplňování. Samozřejmostí je absence chyb, jazyková správnost a korektnost.

„Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“ (Chrásková, 2007)

V dotazníku byly využity všechny typy otázek, tedy otevřené, uzavřené a polouzavřené. Otevřené otázky umožňují získat odpověď, která tvůrce dotazníku nemusela napadnout, podněcují respondenta k hlubšímu zamyšlení nad tématem a věrněji zachycují pohled respondenta na otázku. Uzavřené otázky byly vhodné v případě, kdy lze efektivně definovat nebo vypsát všechny možné odpovědi. Otázky zde rozlišujeme na dichotomické a výběrové. Vzor tohoto dotazníku je obsahem přílohy č. 1.

Vhodnost zvolené metody sběru dat a srozumitelnost kladených otázek se zjišťovala předvýzkumem provedeným na malé skupině respondentů. Předvýzkum přinesl podstatné podněty, které byly do dotazníku zakomponovány, následně byl proveden retest, jehož výsledky byly zohledněny ve finální verzi dotazníků.

3. fáze – Analýza a komparace dat

K vyhodnocení závěrů z dotazníku byl použit program Microsoft Excel 2010.

Práci v programu Microsoft Excel, respektive hodnocení dotazníku, lze rozdělit do dvou kapitol:

- Popisná statistika
- Testování hypotéz

Druhý bod – testování hypotéz – nebyl v bakalářské práci využit, pro vyhodnocení této práce byla použita popisná statistika. V tomto případě se jednalo o testy na porovnání četností, k čemuž slouží funkce COUNTIF a COUNTIFS.

Funkce COUNTIF spočítá počet buněk v oblasti, které splňují zadané kritérium. Tato funkce byla využita u prvních tří podkapitol, které vyžadovaly pouze zjištění četnosti různých odpovědí.

Funkce COUNTIFS aplikuje kritéria u buněk ve více oblastech a spočítá, kolikrát jsou všechna kritéria splněna. Tato funkce se uplatnila u posledních dvou podkapitol, v nichž se porovnávalo více oblastí navzájem.

Na základě použitých funkcí byla vypracována série grafů zobrazujících jednotlivé otázky dotazníku.

4. fáze - Vyhodnocení

V poslední fázi byly vyhodnoceny výsledky výzkumu a otázky týkající se platební neschopnosti byly posuzovány ve vztahu k pohlaví, věku, vzdělání a sociálnímu statusu. Nakonec se porovnala úroveň finanční gramotnosti u respondentů, kteří měli problémy se splácením, a u dotazovaných, kteří se s těmito potížemi nikdy neseťkali.

IV. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Metoda výzkumu

Aby bylo možné se věnovat praktické části této práce, bylo nutné získat určité údaje, které by umožnily zmapovat situaci nesplácení zápůjček občany České republiky. Při rozhodování o potupu získávání informací bylo možné volit z více metod. Byla zvolena metoda dotazníku, protože tento způsob se osvědčil jako nejvhodnější pro sběr dat od velkého počtu respondentů.

2. Výzkum

Výzkum byl proveden anonymně v období od 24. února 2014 do 9. března 2014 na území celé České republiky. Dotazník se celkem skládá z 12 otázek. Aby byl průzkum objektivní a dotazovaní dostali také příležitost se k některým bodům sami vyjádřit, do dotazníku byly zahrnuty otázky uzavřené, otevřené i polouzavřené. V otázce uzavřené musel dotazovaný zvolit vždy jednu z nabízených odpovědí. V otevřených otázkách získal naopak respondent prostor pro vlastní odpověď a polouzavřené otázky byly použity v případech, kdy nabízené odpovědi nebyly dostačující a neposkytly by potřebné informace.

Dotazník byl uspořádán způsobem, který zprostředkoval získání dostačujícího množství informací ze tří různých oblastí. První čtyři otázky se zaměřily na základní strukturu zkoumaného vzorku respondentů. Následující čtyři dotazy zjišťovaly přítomnost, četnost a důvod úvěru nebo zápůjčky a jejich schopnost splácení. Poslední čtyři otázky se orientovaly na finanční gramotnost respondentů. Všechny otázky a odpovědi jsou postupně zpracovány v tabulkách a grafech níže.

Analýza dotazníků probíhala dle jednotlivých otázek pro respondenty a jejich odpovědí, které byly pro větší přehlednost rozděleny do tří podkapitol podle oblastí. V další podkapitole jsou otázky týkající se platební neschopnosti posuzovány dle struktury respondentů. V poslední podkapitole je porovnána finanční gramotnost u respondentů, kteří měli problémy se splácením, a u dotazovaných, kteří se s tímto problémem nikdy nesetkali.

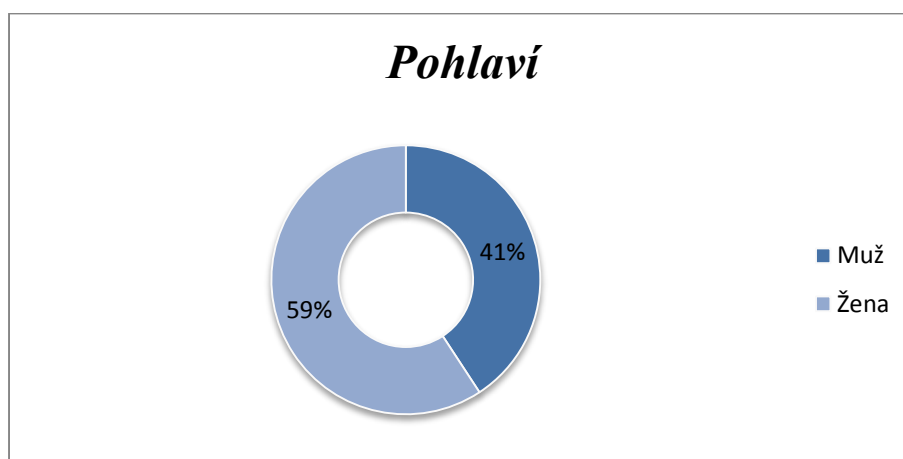
2.1 Struktura respondentů

Zkoumaný soubor respondentů tvořili občané České republiky starší 18 let. Dotazníky byly rozdány v listinné podobě náhodně po celé České republice. Dotazník vyplnilo celkem 233 respondentů.

Základní strukturu respondentů zjišťovaly první čtyři otázky: „pohlaví“, „věk“, „nejvyšší dosažené vzdělání“ a „sociální status“.

Pohlaví

Jak je uvedeno v následujícím grafu, průzkumu se zúčastnilo 138 žen, což tvoří 59 % z celkového počtu respondentů. Dotazník vyplnilo 95 mužů, což představuje 41 % dotazovaných.

Graf 1: struktura respondentů podle pohlaví v %

Zdroj: vlastní data

Věk

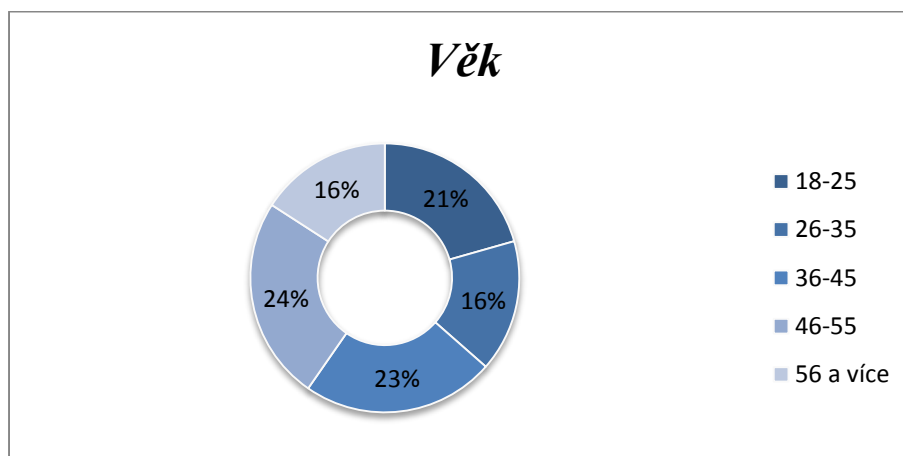
Respondenti byli dále rozděleni do pěti věkových kategorií. Početní zastoupení těchto skupin je zobrazeno v následující tabulce. Z tabulky je dále zřejmé, že zastoupení všech věkových skupin je velice vyrovnané a o to větší objektivitu vyplněné dotazníky prokazují.

Tabulka 1: struktura respondentů podle věku

Věková skupina	Počet respondentů
18-25	48
26-35	37
36-45	54
46-55	57
56 a více let	37

Zdroj: vlastní data

Graf 2 znázorňuje věkovou strukturu respondentů v procentech. Nejpočetnější skupinu tvořili respondenti ve věku od 46 do 55 let. Tato skupina byla zastoupena 24 % dotazovaných. Druhé místo s 23 % reprezentuje skupina ve věku od 36 do 45 let. O něco méně respondentů se sešlo ve věkové kategorii od 18 do 25 let, tu tvoří 21 % dotazovaných. A konečně poslední dvě věkové skupiny – od 26 do 35 let a od 56 let a více – získaly stejný procentuální poměr, tj. 16 %.

Graf 2: struktura respondentů podle věku v %

Zdroj: vlastní data

Nejvyšší dosažené vzdělání

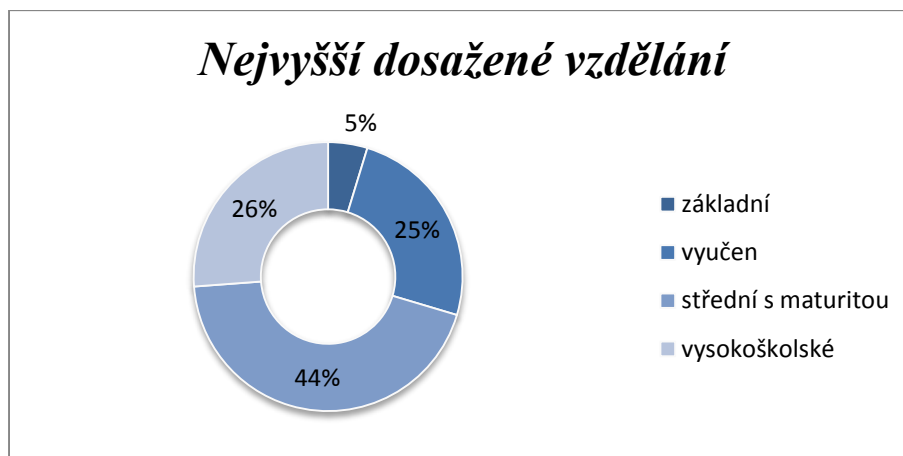
Dále byli respondenti rozděleni podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Početní zastoupení dotazovaných si lze prohlédnout v následující tabulce.

Tabulka 2: struktura respondentů podle vzdělání

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet respondentů
Základní	11
Vyučen	58
Střední s maturitou	103
Vysokoškolské	61

Zdroj: vlastní data

V grafu 3 je zobrazeno procentuální zastoupením dotazovaných podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Jak si můžeme povšimnout, nejpočetnější skupinu tvoří dotazovaní mající střední vzdělání s maturitou. Tvoří téměř polovinu všech dotazovaných, tedy 44 %. Na opačné straně se nachází nejméně početná skupina, respondenti se základním vzděláním, kteří představují pouhých 5 %. Vyučení respondenti tvoří 25 % a vysokoškoláci jsou zastoupeni 26 %.

Graf 3: struktura respondentů podle vzdělání v %

Zdroj: vlastní data

Sociální status

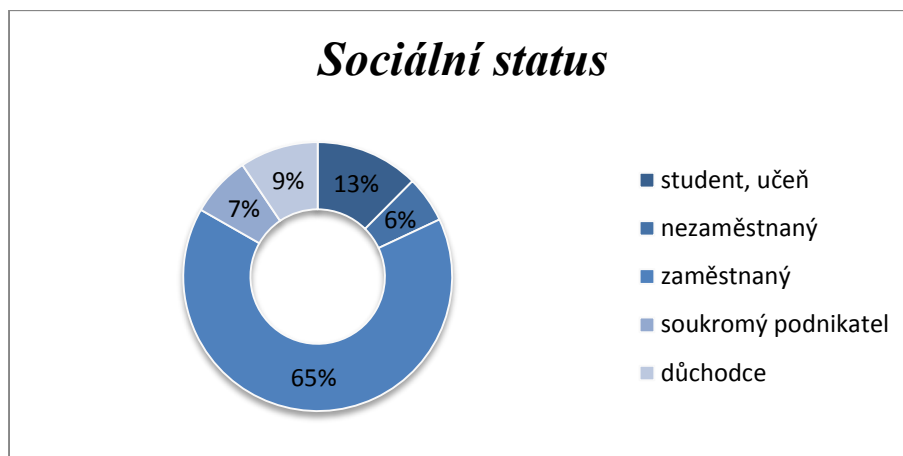
Nakonec byli respondenti rozděleni podle sociálního statusu. Následující tabulka zobrazuje početní zastoupení dotazovaných.

Tabulka 3: struktura respondentů podle sociálního statusu

Sociální status	Počet respondentů
Student, učeň	29
Nezaměstnaný	13
Zaměstnaný	152
Soukromý podnikatel	17
Důchodce	22

Zdroj: vlastní data

Graf 4 ukazuje procentuální zastoupení dotazovaných dle sociálního statusu. Respondenti, kteří v současné době studují na jakémkoli typu a stupni škol, byli zastoupeni 13 %. Nejmenší počet respondentů byl zaznamenán mezi nezaměstnanými a to pouze 6 % dotazovaných. Naopak nejpočetnější skupinu se 65 % představují zaměstnaní občané. Tvoří tedy více jak polovinu všech dotazovaných. Dotazník vyplnili také soukromí podnikatelé, zastupují 7 % všech respondentů. Na víceméně stejné procentuální hranici, tj. 9 %, se nacházejí důchodci.

Graf 4: struktura respondentů podle sociálního statusu v %

Zdroj: vlastní data

2.2 Analýza platební neschopnosti

Tato podkapitola se zabývá vyhodnocením otázek z dotazníku, které se zaměřovaly na platební neschopnost občanů České republiky. Otázky postupně u respondentů zjišťovaly přítomnost úvěru nebo zápůjčky, popřípadě četnost úvěrů nebo zápůjček. Další otázka se týkala pouze těch respondentů, jejichž odpověď na předešlý dotaz byla kladná. Dotaz se zaměřoval na důvod pořízení úvěru nebo zápůjčky. Následující dvě otázky se orientovaly na problémy se splácením a na zkušenosti s exekucí.

Přítomnost úvěru nebo zápůjčky

Pátá otázka, na kterou respondenti reagovali, zjišťovala přítomnost úvěru nebo zápůjčky. Pokud respondent odpověděl kladně, byl navíc dotázán na četnost úvěrů nebo zápůjček.

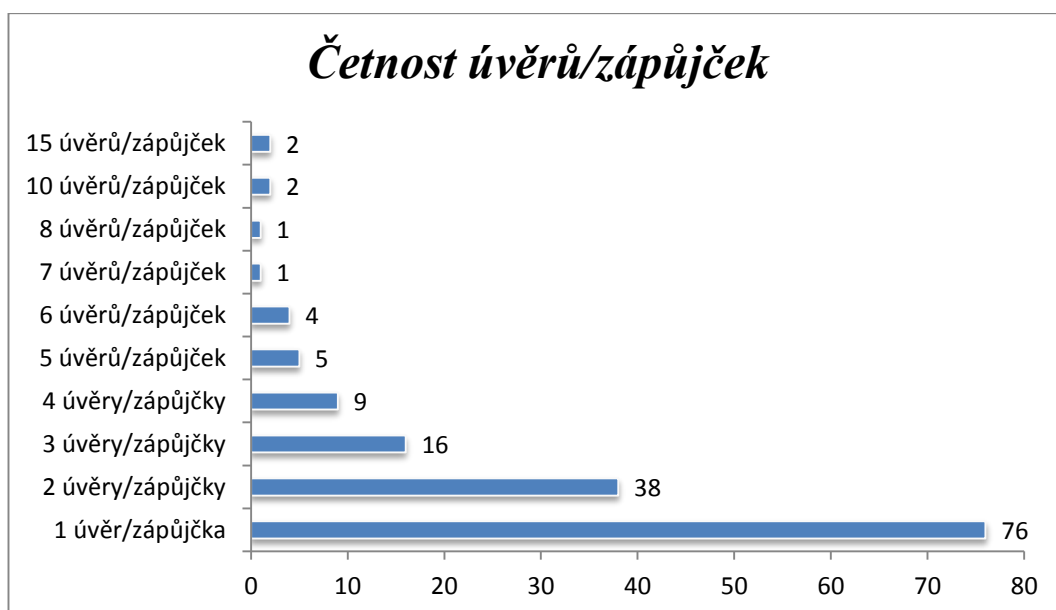
Vyplněné dotazníky vypověděly, že převážná část respondentů má úvěr nebo zápůjčku. Celkem se zavázalo k úvěru nebo zápůjčce 66 % dotazovaných, což představuje 154 respondentů. Zbývajících 34 % dotazovaných nemělo nikdy úvěr nebo zápůjčku, což zahrnuje 79 respondentů. Viz graf 5.

Graf 5: přítomnost úvěru/zápůjčky

Zdroj: vlastní data

Na dalším grafu je zachycena četnost úvěrů nebo zápůjček. Nejvyšší počet respondentů si vzalo úvěr nebo zápůjčku pouze jednou, a to přesně 76 respondentů. V souboru se vyskytli i 2 respondenti, kteří měli úvěr nebo zápůjčku až patnáctkrát. Dvakrát se pro úvěr nebo zápůjčku rozhodlo 38 respondentů, třikrát se k tomuto kroku odhodlalo 16 dotazovaných, čtyřikrát 9 dotazovaných, pětkrát 5 dotazovaných a téměř shodně 4 respondenti měli úvěr či zápůjčku šestkrát. Pouze jeden respondent měl úvěr nebo zápůjčku sedmkrát a jeden osmkrát. Dva respondenti přiznali, že si vzali úvěr či zápůjčku desetkrát.

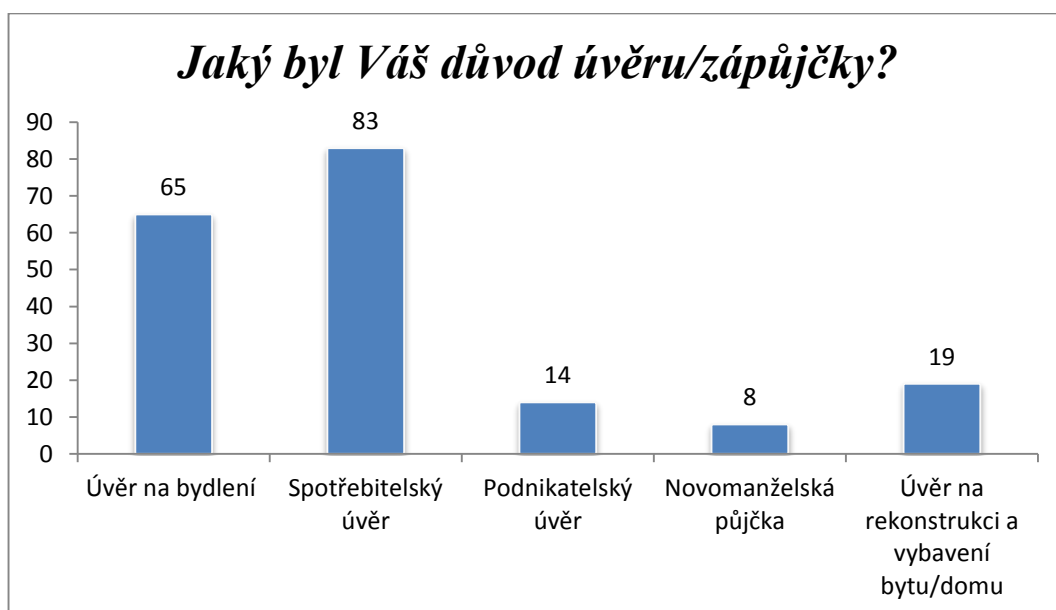
Graf 6: četnost úvěrů/zápůjček

Zdroj: vlastní data

Důvod úvěru nebo zápůjčky

U odpovědí na otázku „*Jaký byl Váš důvod úvěru/zápůjčky?*“ můžeme pozorovat značnou rozmanitost. Příčinou jistě byla i forma otázky, tj. otevřená, kdy respondent nebyl omezen výběrem odpovědí. Jelikož zde bylo uváděno i více důvodů, nebude se součet těchto odpovědí rovnat součtu respondentů, kteří mají úvěr nebo zápůjčku. Pro přehlednost byly důvody vedoucí k získání úvěru a zápůjčky rozděleny do pěti hlavních skupin: úvěry na bydlení, spotřebitelské úvěry, podnikatelské úvěry, novomanželské půjčky a úvěry na rekonstrukci a vybavení bytu nebo domu.

Tyto skupiny jsou znázorněny v následujícím grafu. Nejfrekventovaněji byl uváděn úvěr spotřebitelský, který zmínilo 83 respondentů. Na druhém místě byl zaznamenán úvěr na bydlení, ke kterému se upsalo 65 respondentů. Značný pokles bylo možno zaznamenat u úvěrů na rekonstrukci a vybavení bytu nebo domu, ten uvedlo 19 respondentů. V závěsu za nimi se vyskytovaly podnikatelské úvěry, jež přiznalo 14 dotazovaných. A konečně poslední místo zaujímají novomanželské půjčky, které se v odpovědích objevily u 8 dotazovaných.

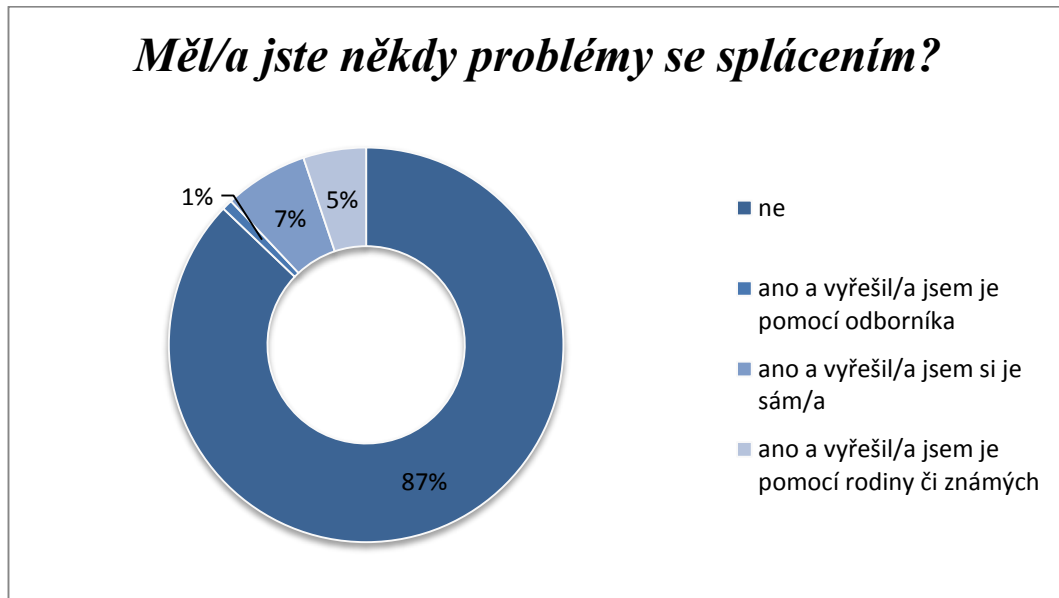
Graf 7: důvod úvěru/zápůjčky

Zdroj: vlastní data

Problémy se splácením

Otázkou „*Měl/a jste někdy problém se splácením?*“ mělo být zjištěno, kolik lidí se v České republice dostalo do potíží se splácením. Z odpovědí vyplynulo, že pro 87 %, tj. 203 respondentů, nepředstavuje splácení obtíže. Zbývajících 13 % ale se splácením problém má. Pouhé 1 % vyřešilo tuto nesnáz s pomocí odborníka, 7 % respondentů našlo

řešení samo a 5 % pomohla z této nelehké situace rodina či známí. Odpovědi respondentů jsou znázorněny v následujícím grafu.

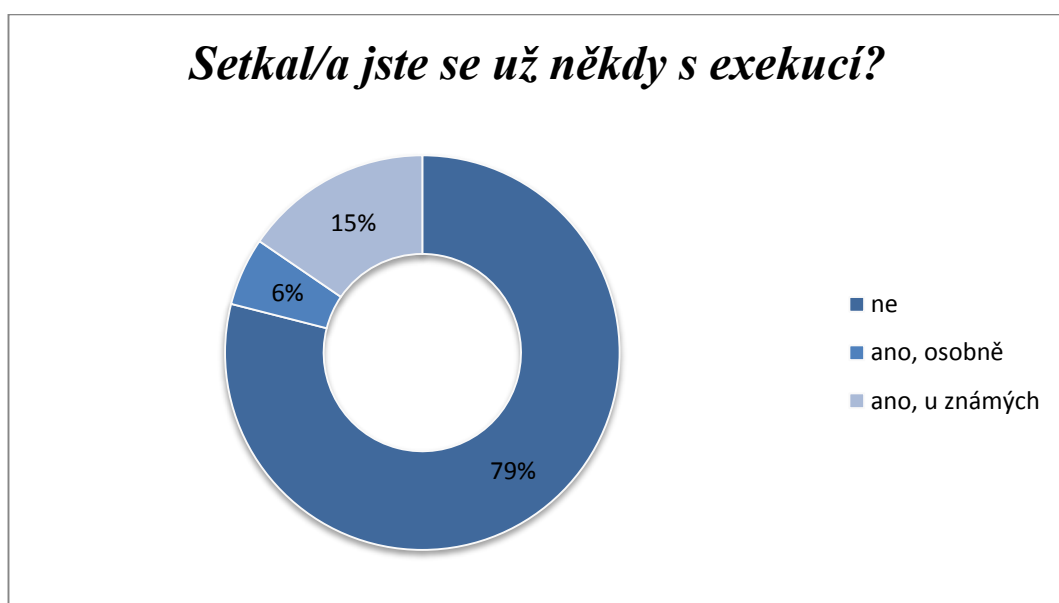

Graf 8: problémy se splácením

Zdroj: vlastní data

Zkušenosti s exekucí

Další otázka měla ověřit, zda má dotazovaný již vlastní zkušenosti s exekucí, a proto zněla „*Setkal/a jste se už někdy s exekucí?*“ Více než polovina respondentů, tj. 79 %, se naštěstí s exekucí vůbec nesešla. Menší procento, tj. 6 %, má osobní zkušenosti s touto situací. U známých pak narazilo na exekuci 15 % dotazovaných. Zjištěné výsledky ukazuje následující graf.

Graf 9: zkušenosti s exekucí

Zdroj: vlastní data

2.3 Finanční gramotnost

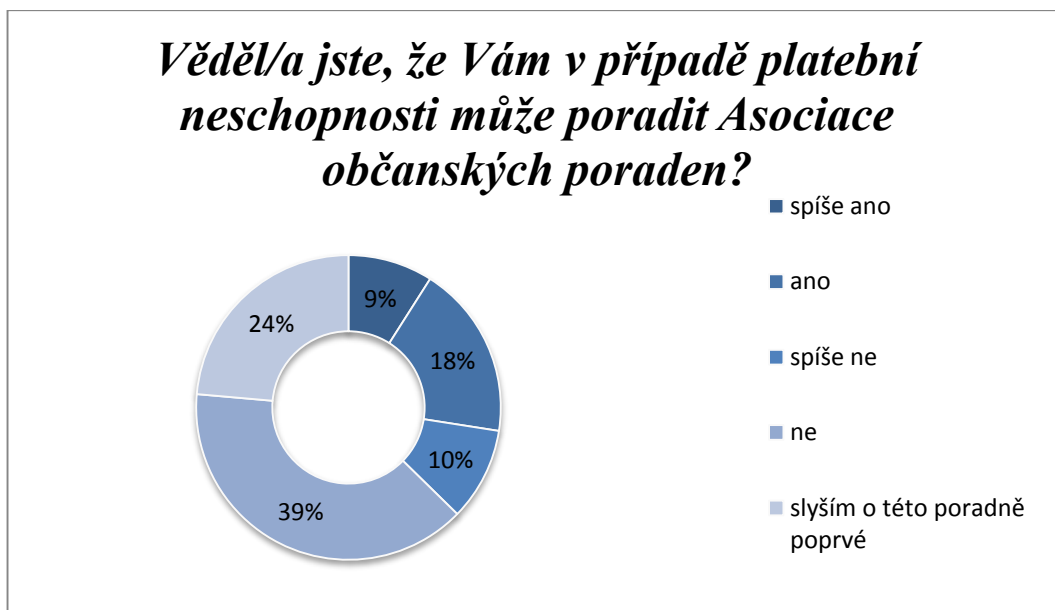
Poslední okruh otázek se zaměřoval na finanční gramotnost respondentů. Tento pojem představuje soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana potřebných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe i svoji rodinu v současné společnosti. Finančně gramotný občan se bez problémů orientuje v dané problematice, je schopen řádně spravovat svůj rozpočet a dostát včas a řádně svým závazkům i s ohledem na jeho měnící se podmínky i podmínky ve společnosti.

Asociace občanských poraden

Následující otázka měla odhalit, zda respondenti tuší, že při problémech s platební neschopností mohou využít služeb Asociace občanských poraden (AOP), která jim může poskytnout v dané situaci pomocnou ruku.

„AOP byla zřízena pro rozvoj sítě občanských poraden. Občanské poradny poskytují nezávislé, odborné, nestranné a bezplatné sociálně odborné poradenství v 18 právních oblastech a upozorňují příslušné státní a místní orgány na nedostatky legislativy a na neřešené problémy občanů.“ (AOP, 2014)

Otázka zněla: *„Věděl/a jste, že Vám v případě platební neschopnosti může poradit Asociace občanských poraden?“* Většinu respondentů existence tohoto sdružení překvapila, protože vůbec neměli povědomí o tomto způsobu řešení problémů, jednalo se o 39 % dotazovaných. O něco méně, 24 % respondentů, o této poradně slyšelo poprvé. Pouhých 18 % respondentů vědělo, že mohou v případě platební neschopnosti tuto službu využít a nechat si pomoci. Odpověď „spíše ne“ zvolilo 10 % dotazovaných a jen o pouhé procento méně, tj. 9% respondentů vybralo odpověď „spíše ano“. Viz graf 10.

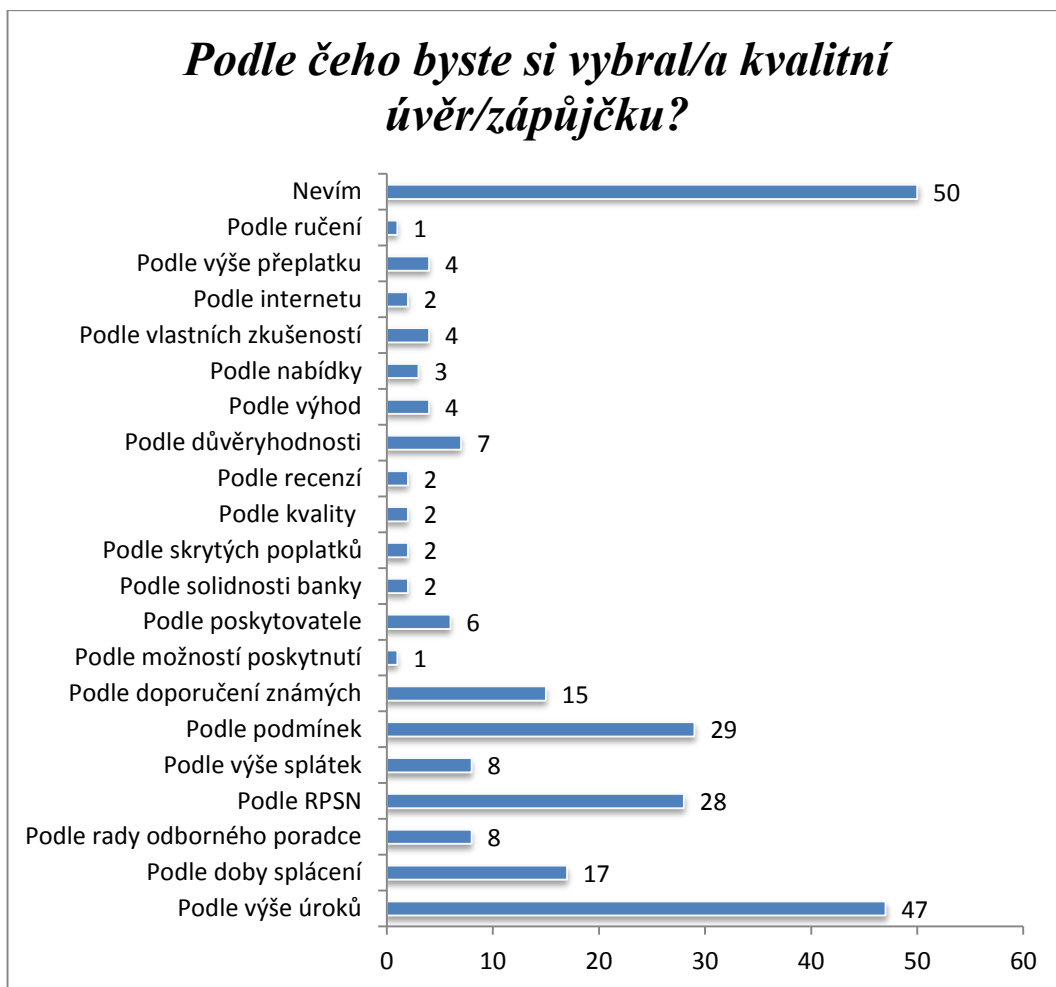

Graf 10: Asociace občanských poraden

Zdroj: vlastní data

Kritéria výběru úvěru/zápůjčky

V otázce „Podle čeho byste si vybral/a kvalitní úvěr/zápůjčku?“ byl dán respondentům prostor k obsáhlejšímu vyjádření, jednalo se o otázku otevřenou. Bylo zde vícero odpovědí, proto se nebude součet zmíněných kritérií rovnat počtu respondentů. Bohužel se dotazovaní vyjadřovali nejčastěji v tom smyslu, že nemají tušení, podle čeho si kvalitní zápůjčku nebo úvěr vybrat. Takto se vyslovalo 50 respondentů. Téměř stejný počet, tj. 47 dotazovaných, se dle průzkumu při výběru úvěru či zápůjčky řídí výší úroků. Velmi často byl uváděn výběr podle podmínek finančních ústavů, toto kritérium bylo zásadní pro 29 dotazovaných. Takřka obdobný počet, tj. 28 respondentů, sdělil, že se při výběru rozhoduje podle roční procentní sazby nákladů. Doba splácení se jeví jako podstatná 17 respondentům. O dva méně, tj. 15 dotazovaných, dá na rady a doporučení známých. Všechna zmíněná kritéria jsou znázorněna v následujícím grafu.

Graf 11: kritéria výběru úvěru/zápůjčky

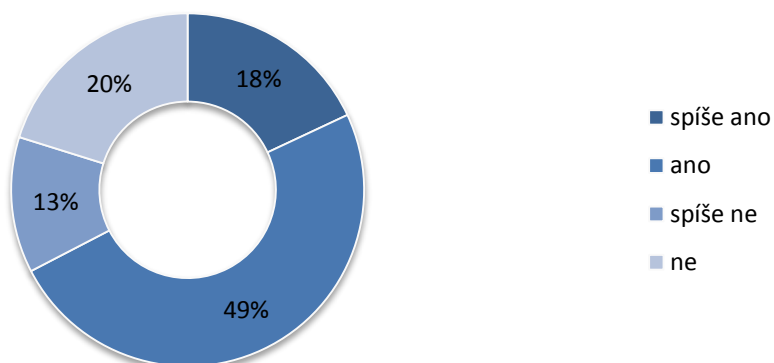
Zdroj: vlastní data

RPSN (roční procentní sazba nákladů)

Jako jedno z velmi důležitých kritérií se zdá být právě RPSN neboli roční procentní sazba nákladů. RPSN udává procentní podíl z dlužné částky, který musí spotřebitel zaplatit za roční období v souvislosti se splátkami, úvěrem, správou a dalšími výdaji spojenými s jejich čerpáním. Jedná se tedy o celkový souhrn veškerých nákladů, které jsou s úvěrem spojeny.

Další otázka proto měla zjistit, kolik respondentů ví, co znamená tato informace při pořizování úvěru. V grafu 12 jsou znázorněny odpovědi. Téměř polovina dotazovaných, tj. 49 %, věděla, co si pod pojmem roční procentní sazba nákladů představit. Naopak 20 % respondentů tento výraz neznalo a tato informace jim při pořizování úvěru nic neříkala.

Víte, co znamená RPSN (roční procentní sazba nákladů)?

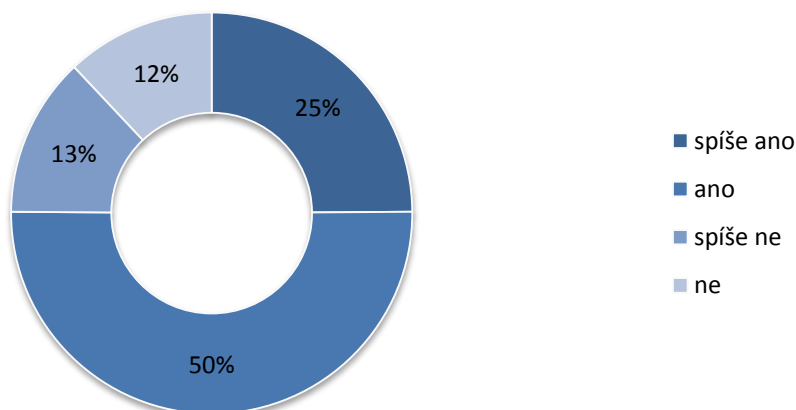
Graf 12: RPSN

Zdroj: vlastní data

Smlouva o úvěru/zápůjčce

Poslední otázka měla ověřit, zda si respondenti před uzavřením úvěru nebo zápůjčky čtou celou smlouvu o poskytnutí. Přesně polovina dotazovaných si dle jejich reakcí určitě čte celou smlouvu, 25 % respondentů pravděpodobně nevěnuje pročetení smlouvy takovou pozornost, jelikož odpověděli „spíše ano“. Naneštěstí 12 % dotazovaných smlouvu vůbec nečte a stejný počet, tj. 12 % respondentů uvedlo, že smlouvu spíše nečte. Výsledky jsou zaznamenány v následujícím grafu.

Čtete celou smlouvu o úvěru/zápůjčce?

Graf 13: smlouva o úvěru/zápůjčce

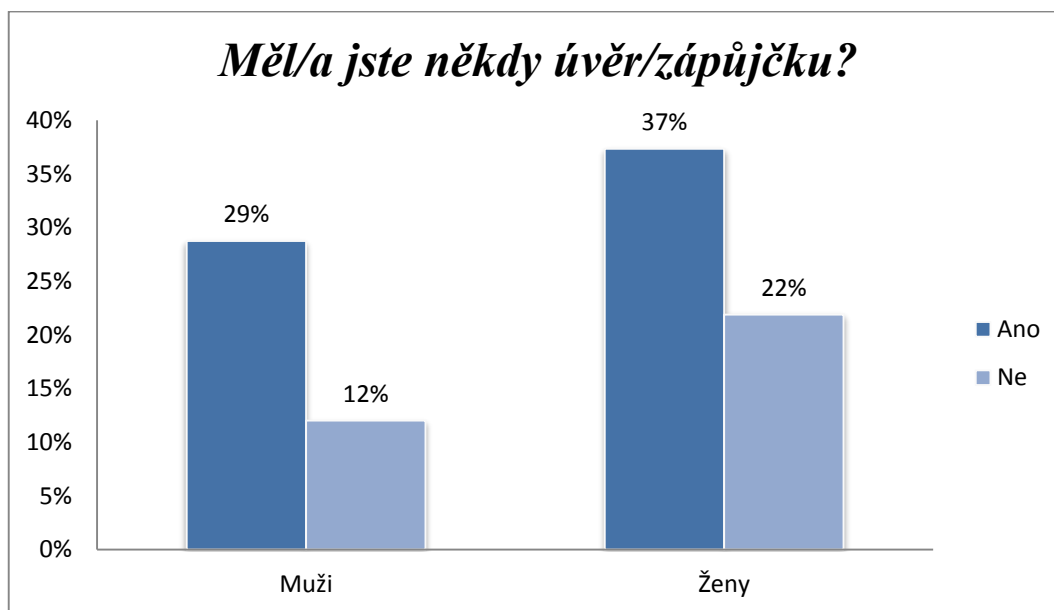
Zdroj: vlastní data

2.4 Posuzování platební neschopnosti dle struktury respondentů

Tato podkapitola se zabývá vyhodnocením otázek týkajících se platební neschopnosti podle pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání a sociálního statusu. Budou zde posuzovány otázky na přítomnost úvěru nebo zápůjčky, problémy se splácením a zkušenosti s exekucí.

Přítomnost úvěru nebo zápůjčky

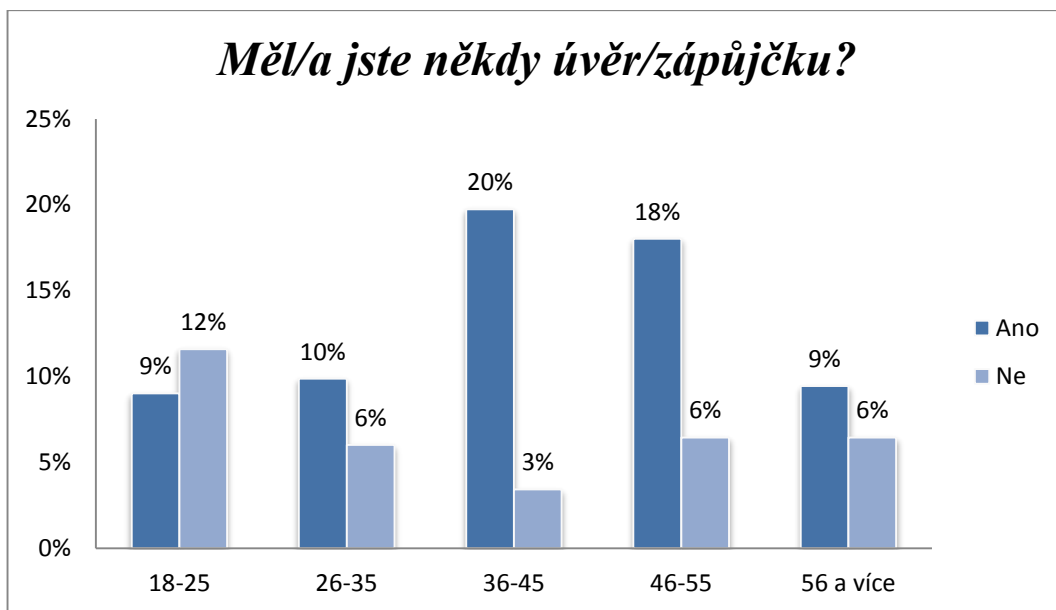
Výsledek průzkumu ukázal, že u respondentů převažuje přítomnost úvěru nebo zápůjčky. Zatímco ženy měly úvěr nebo zápůjčku v 37 % případů a ve 22 % se k této možnosti nikdy neodvážily, muži, kteří měli úvěr nebo zápůjčku, bylo o něco méně, a to 29 %. Naopak 12 % mužů si nikdy nepůjčilo. Tento vztah je vyjádřen v následujícím grafu.

Graf 14: přítomnost úvěru/zápůjčky podle pohlaví

Zdroj: vlastní data

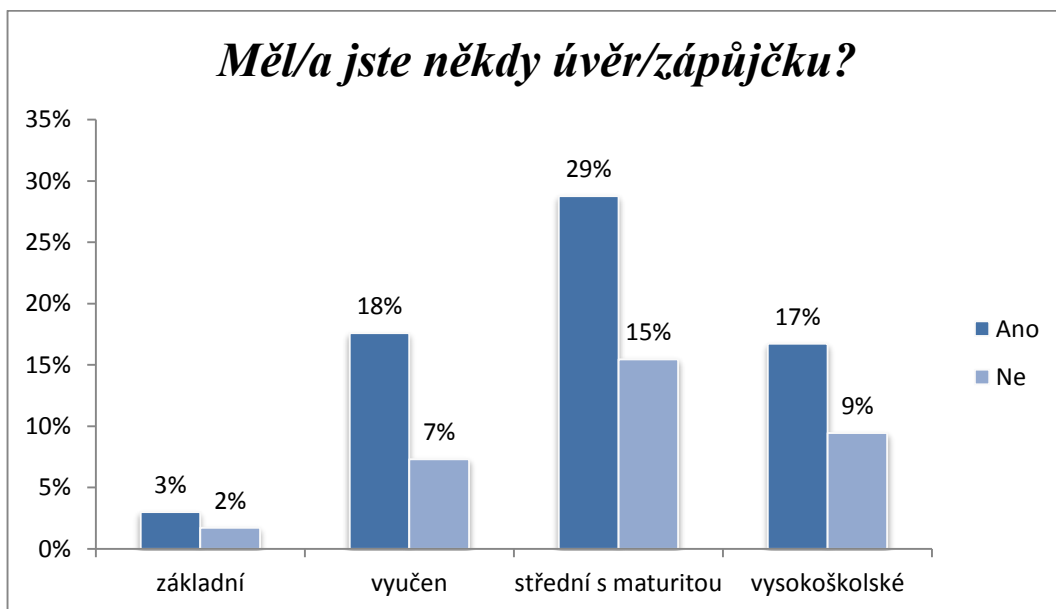
Na dalším grafu je zachycena přítomnost úvěru nebo zápůjčky podle věkové hranice. Největší skupinu respondentů mající úvěr nebo zápůjčku tvoří lidé pohybující se ve věkové hranici od 36 do 45 let. Tito respondenti tvoří 20 % dotazovaných. Bezmála stejným počtem, tj. 18 % dotazovaných, je reprezentována věková skupina od 46 do 55 let. Na další místo, tj. 12 % dotazovaných, se zařadila věková kategorie od 18 do 25 let. Předposlední místo zaujali s 10 % respondenti ve věku od 26 do 35 let. A konečně poslední skupinu lidí majících úvěr nebo zápůjčku představují s 10 % respondenti od 56 let a více.

Graf 15: přítomnost úvěru/zápůjčky podle věku

Zdroj: vlastní data

Zajímavý pohled rovněž skýtá rozčlenění přítomnosti úvěru nebo zápůjčky podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Nejpočetnější skupinu tvoří respondenti, kteří ukončili střední vzdělání s maturitou. Tato skupina je zastoupena 29 % dotazovaných. Vyučení respondenti, kteří měli úvěr nebo zápůjčku, tvoří 18 % dotazovaných. Prakticky stejné procentuální zastoupení mají respondenti s vysokou školou. Nejméně početnou skupinu tvoří respondenti se základní školou, ti představují pouhých 3 % dotazovaných.

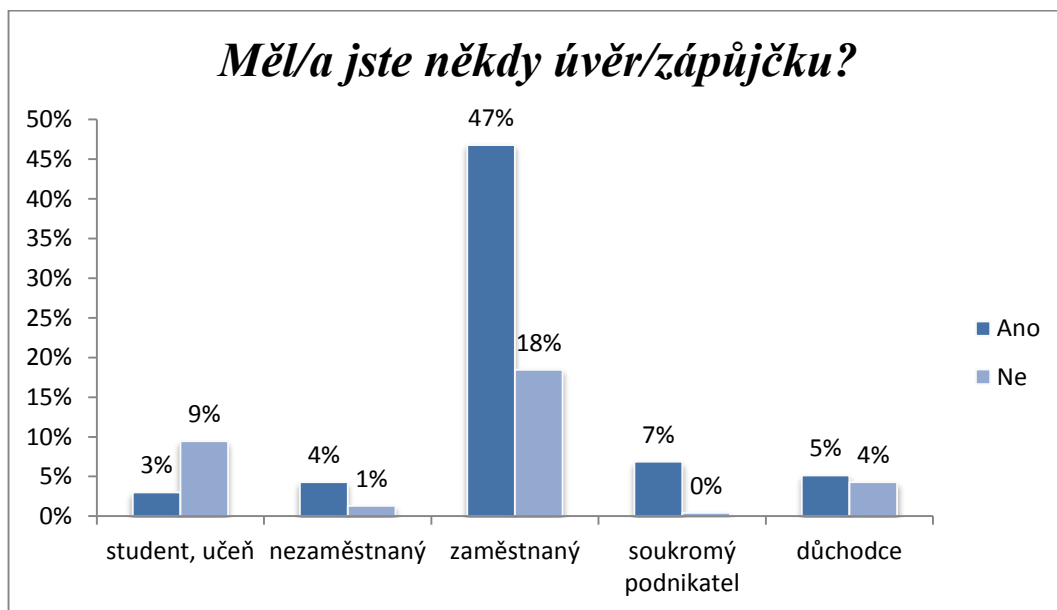

Graf 16: přítomnost úvěru/zápůjčky podle vzdělání

Zdroj: vlastní data

Poslední graf zobrazuje přítomnost úvěru nebo zápůjčky podle sociálního statusu. V tomto případě zaujímají vedoucí postavení zaměstnaní respondenti. Tvoří téměř

polovinu respondentů, přesně se do této kategorie řadí 47 % dotazovaných. Ostatní skupiny respondentů jsou již zastoupeny malým procentem dotazovaných. Konkrétně soukromí podnikatelé s úvěrem nebo půjčkou tvoří 7 % dotazovaných, důchodci 5 % dotazovaných a podobně jsou na tom se 4 % nezaměstnaní respondenti. Nejmenší skupinu utváří respondenti, kteří studují nebo navštěvují učiliště. Průzkum poukázal na jednu zajímavost – každý respondent, který působí jako soukromý podnikatel, měl vždy úvěr nebo zápůjčku.

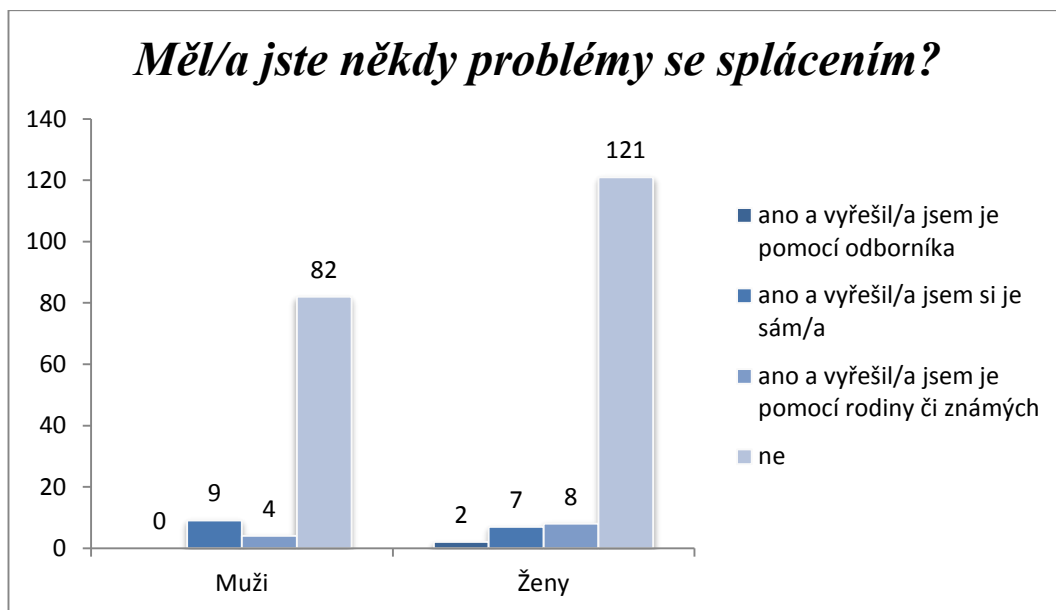

Graf 17: přítomnost úvěru/zápůjčky podle sociálního statusu

Zdroj: vlastní data

Problémy se splácením

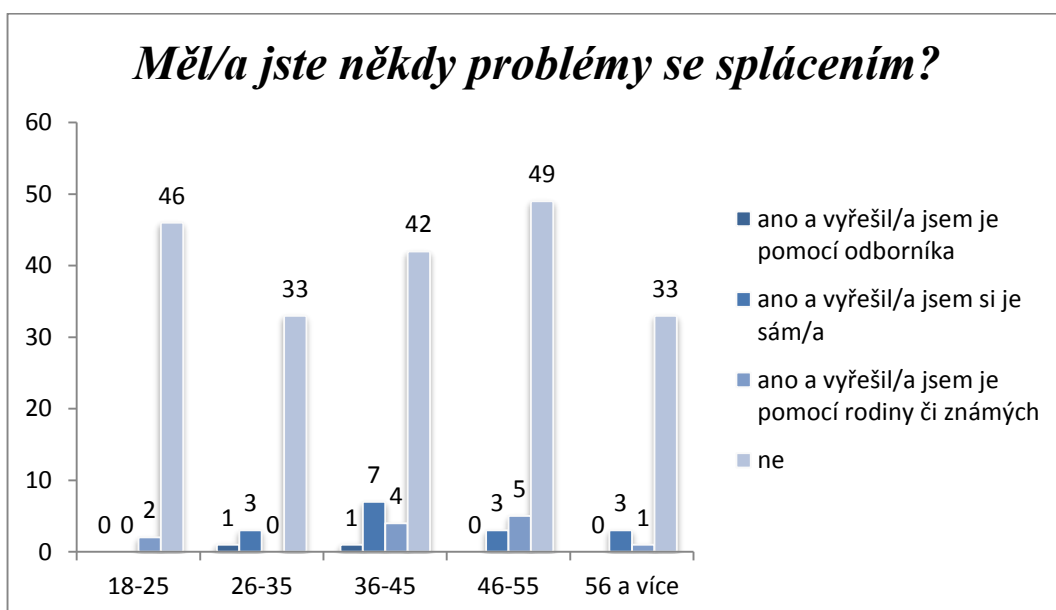
Výsledek průzkumu dále naznačil, že u respondentů nepřevažují problémy se splácením. Avšak na rozdíl od mužů měly ženy v této oblasti větší problémy. Konkrétně 17 žen se dostalo do potíží při plnění svých závazků, z toho 2 ženy se s touto situací obrátily pro radu na odborníka, 7 žen si je vyřešilo samo a 8 ženám pomohla vyřešit finanční potíže rodina či známí. Muži přiznali problémy se splácením ve 13 případech, z toho 9 mužů si tento problém vyřešilo samo a 4 muži našli pomoc u rodiny či známých. Žádný muž nevyužil odborníka k řešení svých finančních problémů. Viz graf 18.

Graf 18: problémy se splácením podle pohlaví

Zdroj: vlastní data

Na následujícím grafu můžeme vidět zobrazení problémů se splácením dle věkové hranice. Největší problém se splácením připustila skupina respondentů ve věku od 36 do 45 let. Tuto skupinu tvoří 12 respondentů, z nichž 1 respondent vyřešil problém pomocí odborníka, 7 respondentů si je vyřešilo samo a 4 respondenti pomocí rodiny či známých. Nejméně početnou skupinu, která měla potíže se splácením, reprezentuje věková kategorie od 18 do 25 let. Zde tuto nesnáz vyřešili 2 respondenti díky rodině či známým.

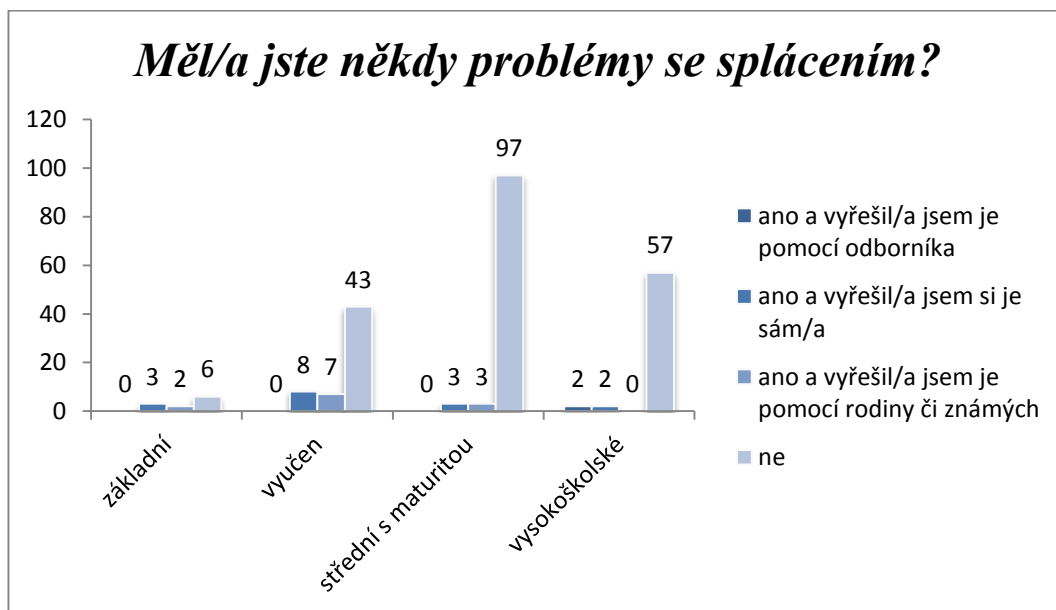

Graf 19: problémy se splácením podle věku

Zdroj: vlastní data

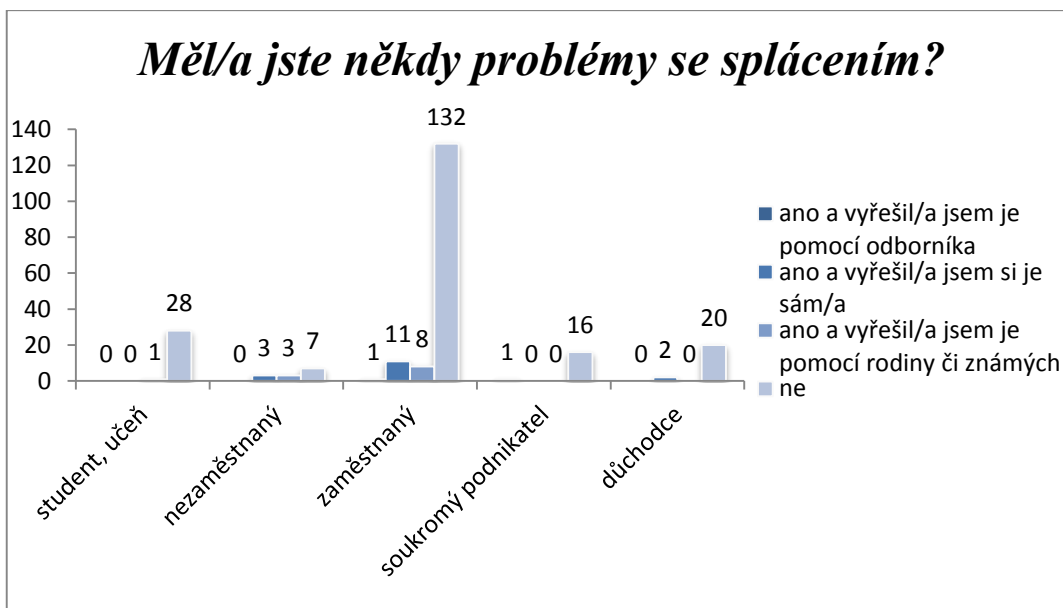
Na grafu 20 vidíme znázornění problémů se splácením dle nejvyššího dosaženého vzdělání. Největší zastoupení ze vzorku respondentů mají vyučení dotazovaní. V početním vyjádření to činí 15 respondentů, kteří měli problémy se splácením. Tyto problémy si vyřešilo samo 8 z nich, 7 respondentů pak našlo pomocnou ruku u rodiny či známých. Nejmenší zastoupení lze spatřit u respondentů s vysokoškolským vzděláním. Tato skupina sestává ze 4 respondentů, kdy 2 dotazovaní tento problém vyřešili pomocí odborníka a další 2 si jej vyřešili sami.

Graf 20: problémy se splácením podle vzdělání

Zdroj: vlastní data

Poslední graf zachycuje problémy se splácením dle sociálního statusu. Největší potíže se splácením svých závazků měla skupina zaměstnaných respondentů. V této skupině se objevil 1 respondent, který tento problém vyřešil pomocí odborníka, 11 respondentů si tyto problémy vyřešilo samo a 8 respondentů pomocí rodiny či známých. V kategorii student se s těmito obtížemi objevil 1 dotazovaný, stejně tak tomu bylo u soukromých podnikatelů. Zatímco studentovi pomohla tento problém vyřešit rodina či známí, soukromý podnikatel využil rad odborníka. Respondenti v důchodu přiznali problém se splácením ve dvou případech, oba pak našli své vlastní řešení této svízelné situace. Nezaměstnaných respondentů s platební neschopností bylo 6. Z nichž 3 respondenti si problém vyřešili sami a 3 respondenti pomocí rodiny či známých.

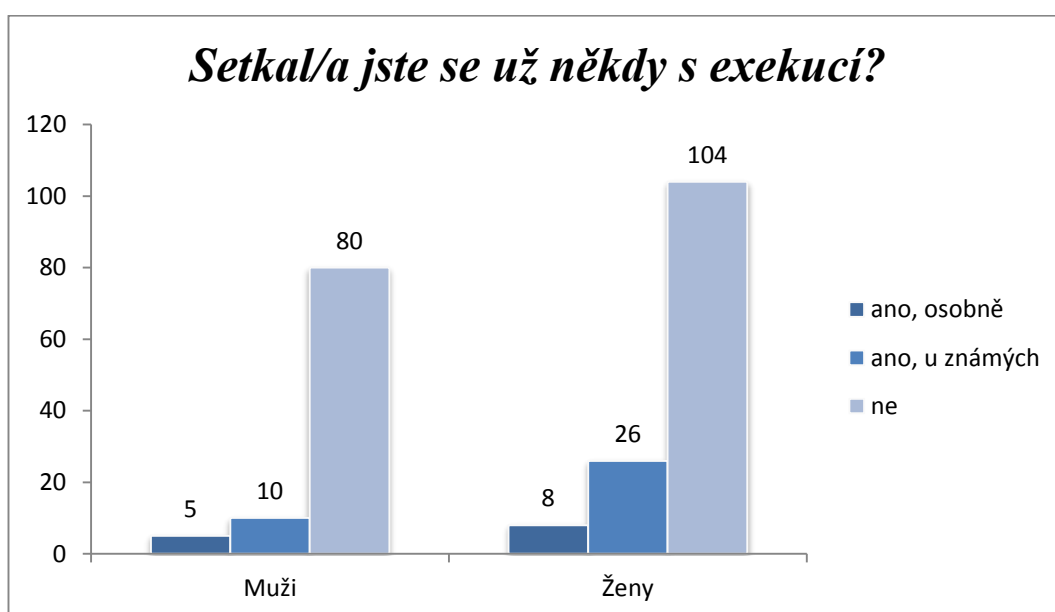

Graf 21: problémy se splácením podle sociálního statusu

Zdroj: vlastní data

Zkušenosti s exekucí

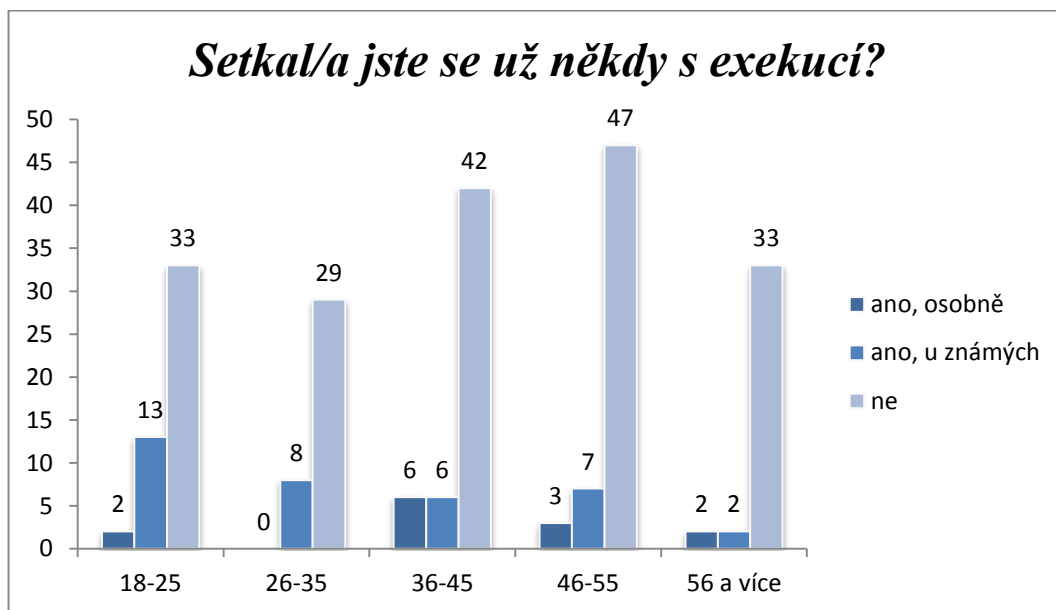
Z vyplněných dotazníků vyplynulo, že převážná většina respondentů se nikdy nesetkala s exekucí. Dle pohlaví se s exekucí více setkaly ženy než muži. Celkem 34 respondentů ženského pohlaví se už někdy potýkalo s exekucí. Konkrétně 8 žen má s exekucí vlastní zkušenosti, zbývajících 26 žen se s exekucí setkalo pouze u známých. Mužů bylo 15, z nich 5 s exekucí zápolilo osobně a 10 mužů narazilo na exekuci pouze u svých známých.

Graf 22: zkušenosti s exekucí podle pohlaví

Zdroj: vlastní data

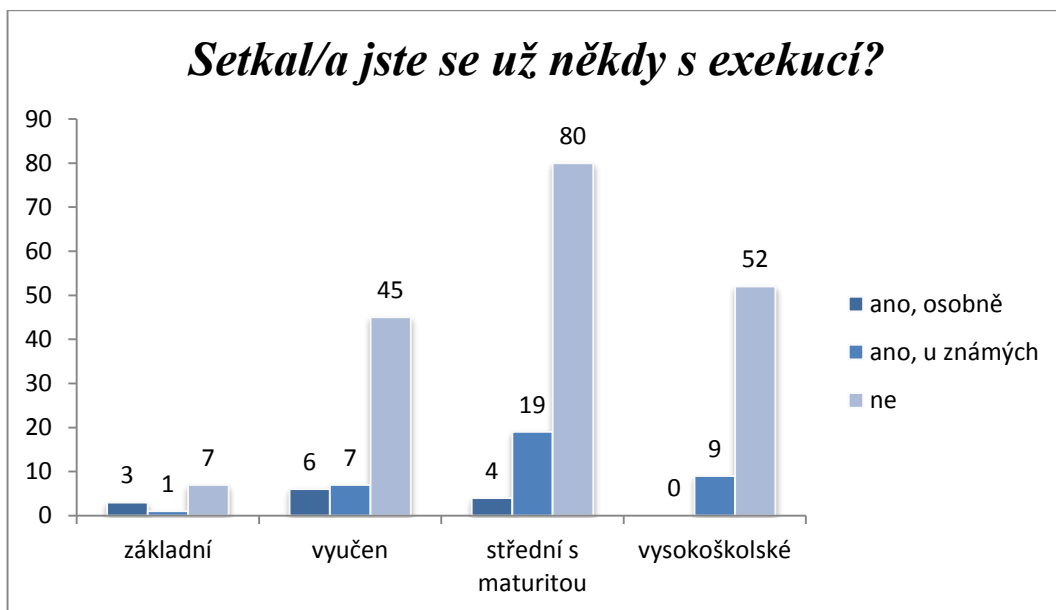
Další posuzování, které je znázorněno v níže uvedeném grafu, probíhalo podle věkové hranice respondentů. Osobně se s exekucí nejvíce setkali respondenti ve věku od 36 do 45 let. V této věkové skupině se našlo 6 respondentů, kteří mají s exekucí vlastní zkušenosti, a dalších 6 respondentů ji zažilo u známých. Skupina respondentů ve věku od 26 do 35 let se s exekucí osobně nikdy nepotýkala, avšak 8 respondentů se s ní setkala u známých. S exekucí u známých se nejvíce setkala skupina respondentů ve věku od 18 do 25 let. Zde se nachází také 2 respondenti, kteří se s exekucí setkali osobně.

Graf 23: zkušenosti s exekucí podle věku

Zdroj: vlastní data

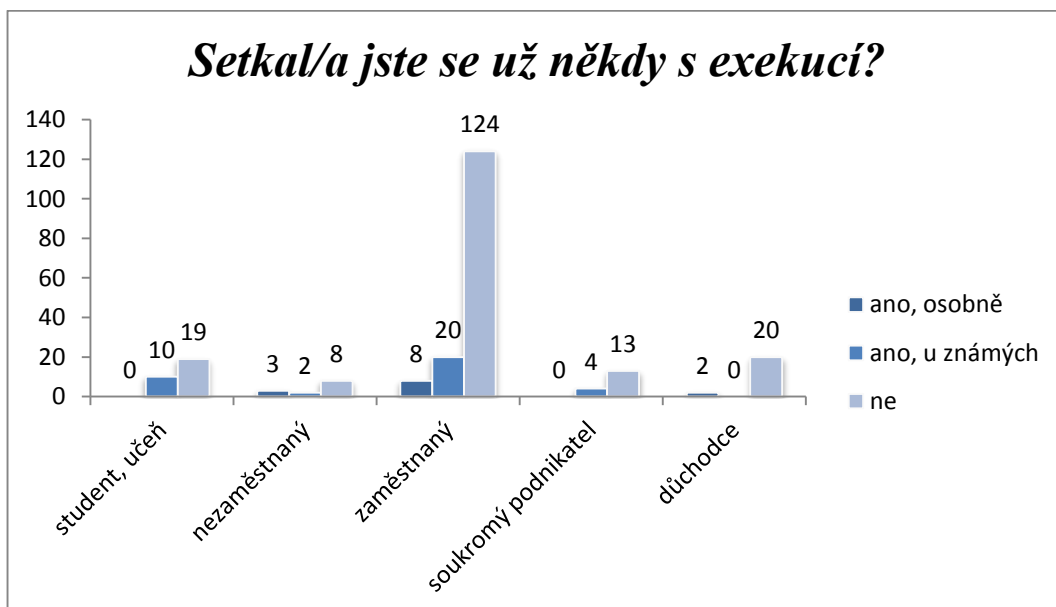
Na grafu 24 pozorujeme zkušenosti s exekucí podle nejvyššího dosaženého vzdělání. S osobní exekucí se nejvíce potýkali vyučení respondenti, kterých je celkem 6. Zbývajících 7 vyučených respondentů se s exekucí setkalo u známých. Naopak respondenti s vysokou školou osobně s exekucí nikdy nezápolili, pouze 9 respondentů ji zažilo u známých. U známých se nejvíce s exekucí setkali respondenti s ukončeným středním vzděláním s maturitou, a to přesně 19 respondentů. Další 4 respondenti se s exekucí setkali osobně.

Graf 24: zkušeností s exekucí podle vzdělání

Zdroj: vlastní data

Na posledním grafu sledujeme porovnání zkušeností s exekucí podle sociálního statusu. Nejvíce se s osobní exekucí setkali zaměstnaní respondenti, tuto skupinu tvoří 8 dotazovaných. Dalších 20 zaměstnaných respondentů se s exekucí setkalo u známých. Naopak nikdy se s osobní exekucí nepotýkali studenti nebo učňové a soukromí podnikatelé. Zbýlých 10 studentů a 4 soukromí podnikatelé se s exekucí setkali u známých. Respondenti v důchodu se s osobní exekucí setkali pouze ve dvou případech.

Graf 25: zkušenost s exekucí podle sociálního statusu

Zdroj: vlastní data

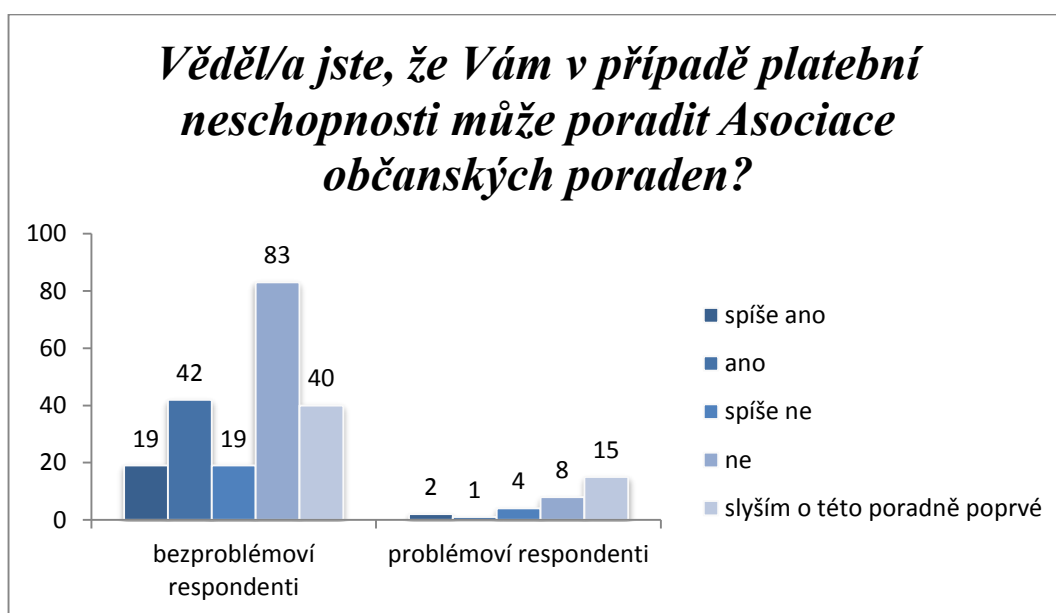
2.5 Porovnání finanční gramotnosti

V poslední podkapitole budou respondenti rozděleni na dvě skupiny. První skupinu tvoří respondenti, kteří nikdy neměli problémy se splácením. Tato skupina zahrnuje 203 respondentů a dále bude označována jako „bezproblémoví respondenti“. Druhou skupinu reprezentují naopak dotazovaní, kteří se do potíží se splácením dostali. Těchto respondentů je 30 a budou označováni jako „problémoví respondenti“.

U těchto dvou skupin dotazovaných postupně porovnáme finanční gramotnost. Budou zde posuzovány otázky týkající se Asociace občanských poraden, kritérií výběru úvěru nebo zápůjčky, roční procentní sazby nákladů a čtení smlouvy o úvěru nebo zápůjčce.

Asociace občanských poraden

V této otázce byla zjišťována povědomost dotazovaných o těchto poradnách. Respondenti měli na výběr z pěti stupňů hodnocení (spíše ano, ano, spíše ne, ne, slyším o této poradně poprvé). V první podkapitole bylo zjištěno, že většina respondentů nevěděla o existenci bezplatných občanských poraden. Bezproblémoví a problémoví respondenti odpovídali následovně, viz graf 26.

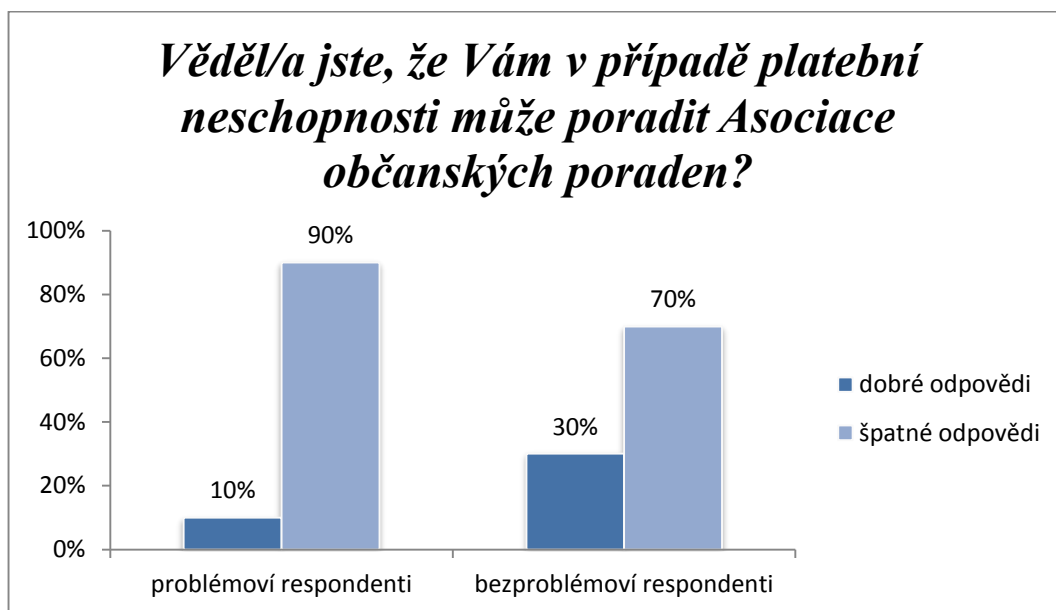

Graf 26: Asociace občanských poraden – odpovědi

Zdroj: vlastní data

Graf 26 však nemá žádnou vypovídací schopnost, jelikož do průzkumu se zapojilo mnohem více bezproblémových respondentů než problémových, nemohla se zde tedy porovnávat váha odpovědí mezi skupinami. Proto byly jednotlivé počty respondentů vyděleny součtem své skupiny. Díky tomuto výpočtu byly získány jednotlivé poměry,

kteře se následně mohly porovnávat. Dále se odpovědi pro jednodušší prezentaci a posouzení rozčlenily na „dobře odpovědi“: spíše ano, ano a na „špatně odpovědi“: spíše ne, ne, slyším o této poradně poprvé. Vše jsem následně zpracovala do grafu 27. V obou případech převažovaly u respondentů špatně odpovědi. Většina dotazovaných tedy nevěděla o existenci bezplatných občanských poraden. Avšak problémoví respondenti odpovídali o 20 % hůře než bezproblémoví respondenti.

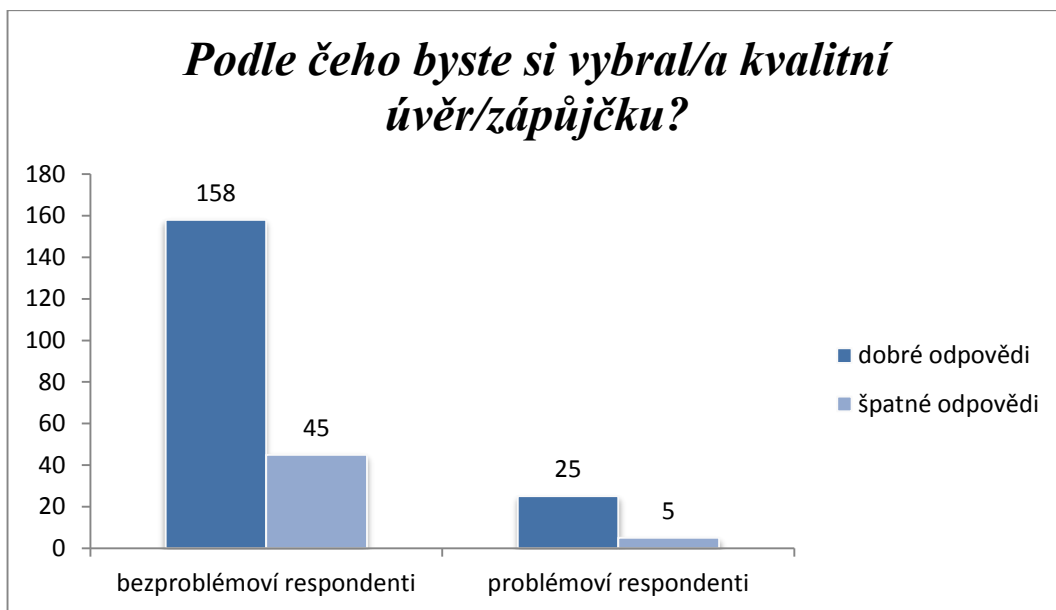

Graf 27: Asociace občanských poraden – finanční gramotnost

Zdroj: vlastní data

Kritéria výběru úvěru/zápůjčky

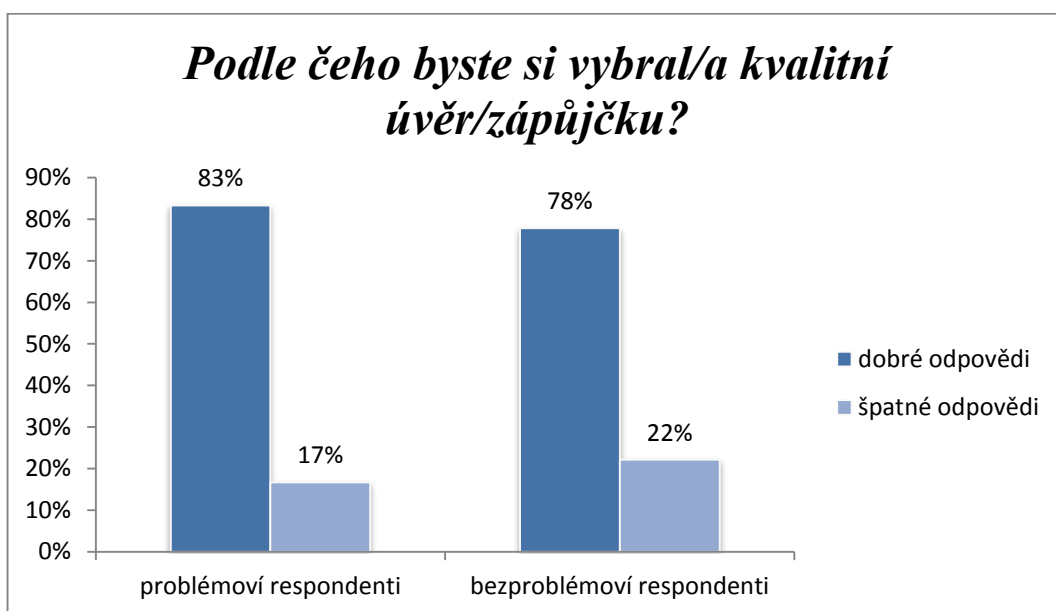
Další otázka zjišťovala, podle čeho respondenti vybírají kvalitní úvěr nebo zápůjčku. Jednotlivá kritéria výběru již byla zobrazena v první podkapitole v grafu 11. Pro zjednodušení byla jmenovaná kritéria označena jako „dobře odpovědi“. Případy, ve kterých respondent nevěděl, podle čeho vybírat kvalitní úvěr nebo zápůjčku, byly pojmenovány jako „špatně odpovědi“. V následujícím grafu si znázorníme, jak obě skupiny respondentů odpovídaly.

Graf 28: kritéria výběru úvěru/zápůjčky – odpovědi

Zdroj: vlastní data

Opět bylo nutné upravit data na procentní poměr. Z následujícího grafu vyplývá, že obě skupiny ve většině případů odpovídaly správně. Zatímco bezproblémoví respondenti odpověděli dobře ze 78 %, problémoví respondenti odpověděli dobře z 83 %. Z toho plyne, že problémoví respondenti odpovídali o 5 % lépe než bezproblémoví respondenti.

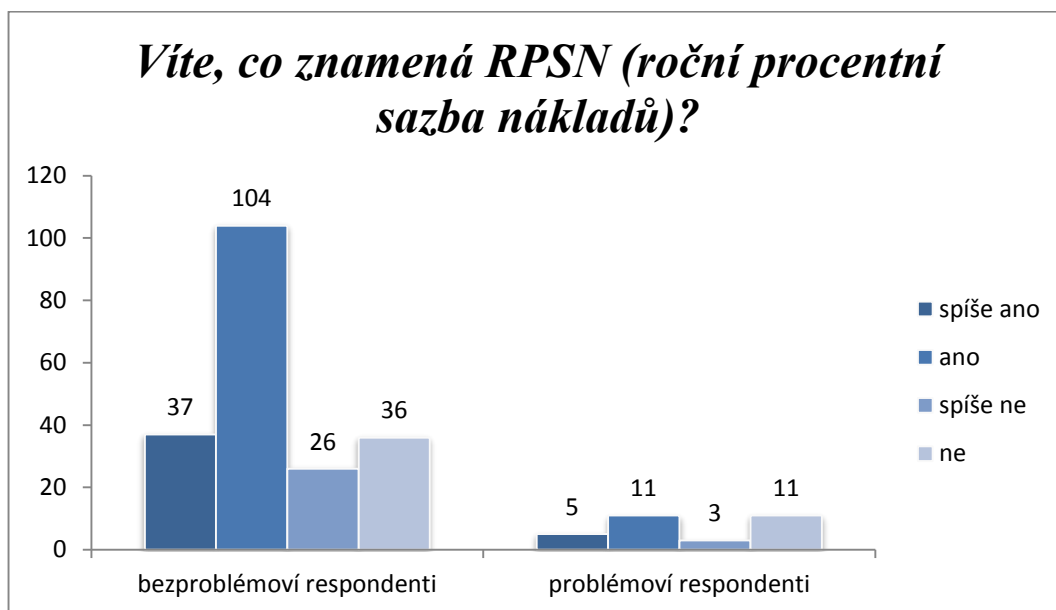

Graf 29: kritéria výběru úvěru/zápůjčky – finanční gramotnost

Zdroj: vlastní data

RPSN (roční procentní sazba nákladů)

Tato otázka měla za úkol zjistit, zda respondenti vědí, co tato informace při pořizování úvěru nebo zápůjčky znamená. Jak již bylo vyhodnoceno v první podkapitole, většina respondentů měla povědomí o tom, co znamená pojem roční procentní sazba nákladů. Respondenti zde měli na výběr ze čtyř stupňů hodnocení (spíše ano, ano, spíše ne, ne). Podrobný přehled odpovědí problémových a bezproblémových respondentů je znázorněn v následujícím grafu.

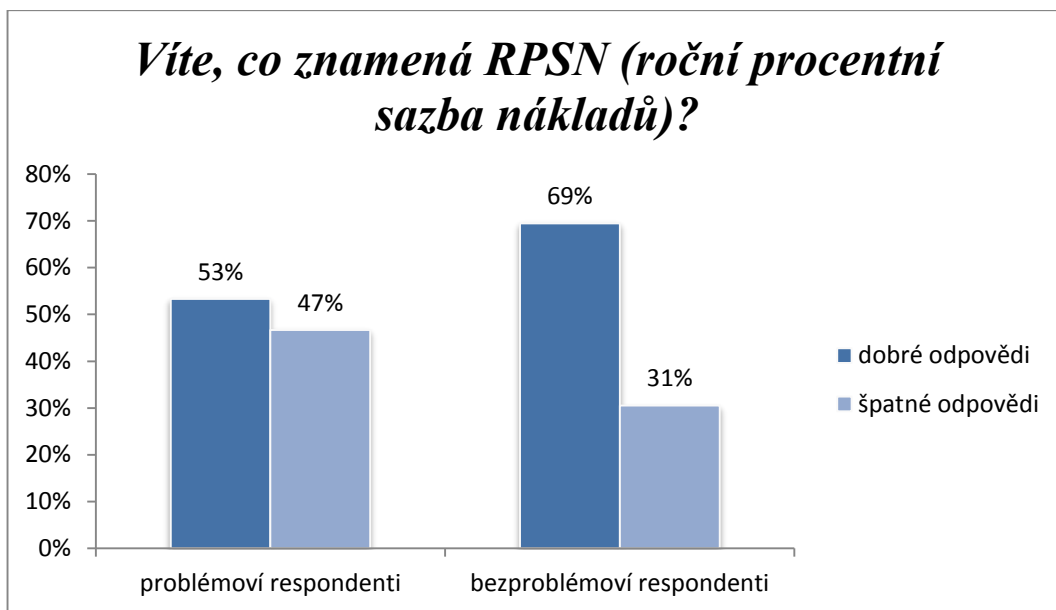

Graf 30: RPSN – odpovědi

Zdroj: vlastní data

I tentokrát byla data upravena na procentní poměr. Za „dobré odpovědi“ byly zvoleny: spíše ano a ano a za „špatné odpovědi“: spíše ne a ne. Po úpravě bylo zjištěno, že problémových respondentů, kteří odpověděli dobře, bylo 53 %. Bezproblémových respondentů bylo v tomto případě 69 %. Z uvedeného vyplývá, že bezproblémových respondentů, kteří odpovídali dobře, bylo o 16 % více.

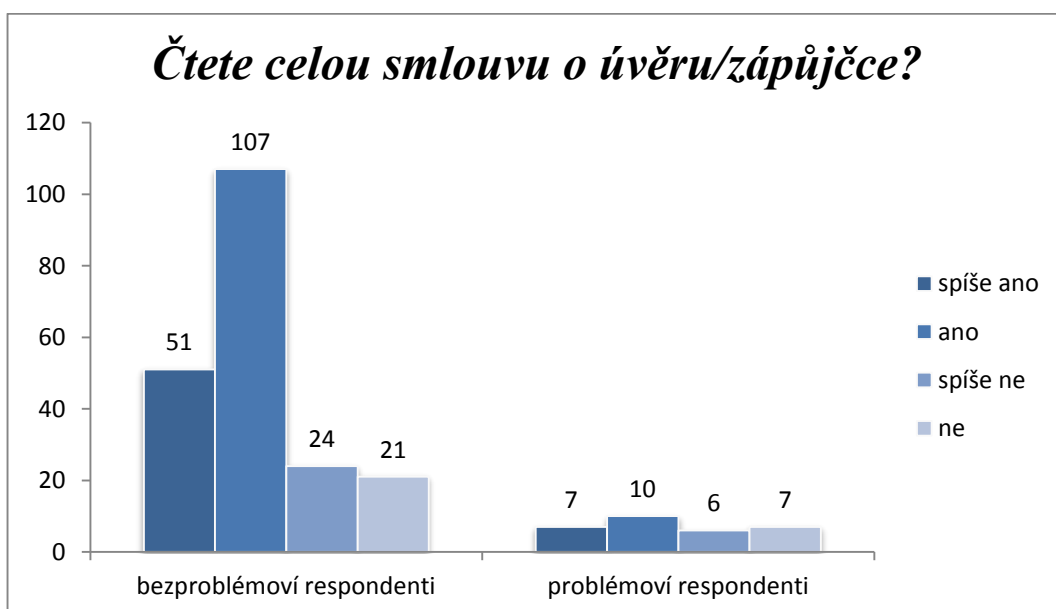

Graf 31: RPSN – finanční gramotnost

Zdroj: vlastní data

Smlouva o úvěru/zápůjčce

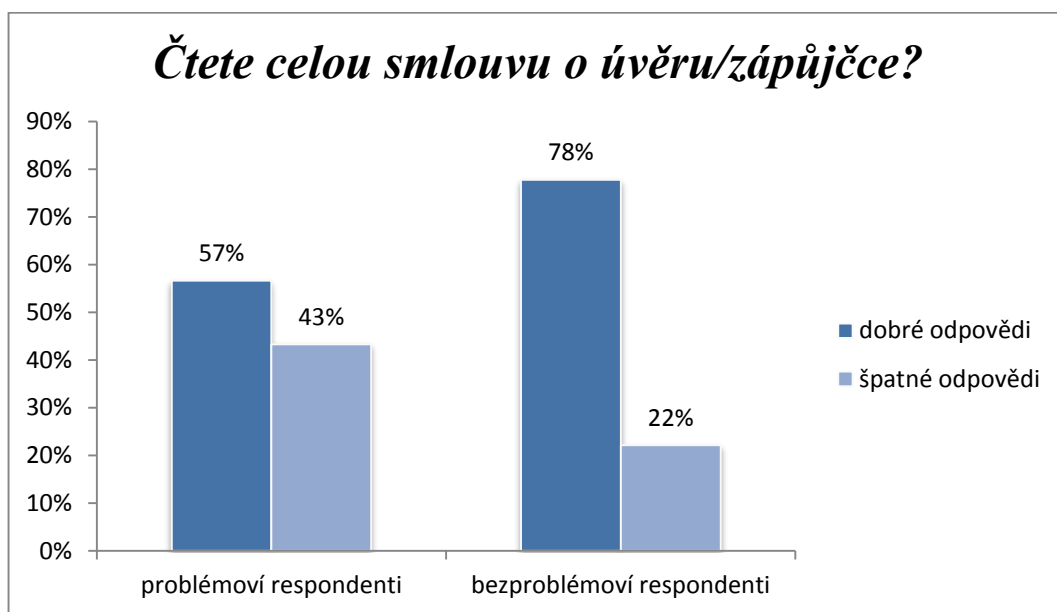
Poslední otázka zjišťující úroveň finanční gramotnosti ověřovala, zda si respondenti před uzavřením úvěru nebo zápůjčky čtou celou smlouvu o poskytnutí. Dotazovaní měli i zde na výběr ze čtyř stupňů hodnocení (spíše ano, ano, spíše ne, ne). Z první podkapitoly víme, že většina respondentů smlouvu čte. Přesné odpovědi jsou zobrazeny v následujícím grafu.

Graf 32: smlouva o úvěru/zápůjčce – odpovědi

Zdroj: vlastní data

Po upravení dat na procentní poměr bylo zjištěno, že problémových respondentů, kteří odpovídali dobře, se objevilo 57 % a bezproblémových respondentů tvořilo 78 %. To znamená, že bezproblémoví respondenti odpovídali o 21 % lépe.

Graf 33: smlouva o úvěru/zápůjčce – finanční gramotnost

Zdroj: vlastní data

V. VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ

Z provedeného šetření vyplývá, že 66 procent respondentů si někdy vzalo úvěr nebo zápůjčku, z toho dva respondenti desetkrát a další dva respondenti dokonce patnáctkrát. Nejvíce respondentů se však odhodlalo k úvěru nebo zápůjčce pouze jednou, jedná se o skupinu 76 respondentů. U dotazovaných převládá úvěr spotřebitelský, který dohromady zvolilo 83 respondentů. Dále byl velmi často zmiňován úvěr na bydlení neboli hypotéka, kterou uvedlo 65 respondentů. Nejméně vyjádření se týkalo novomanželské půjčky, která byla zaznamenána pouze osmkrát.

Problémy se splácením přiznalo celkem 13 procent dotazovaných. Z toho 1 procentu respondentů s tímto problémem pomohl odborník, 7 procent respondentů vyřešilo tuto obtížnou situaci samo a 5 procentům respondentů musela vypomoci rodina či známí. S exekucí se osobně potýkalo dokonce 6 procent respondentů a 15 procent respondentů se s exekucí setkalo ve svém okolí.

O Asociaci občanských poraden nemělo povědomí 39 procent dotazovaných a 24 procent respondentů slyšelo o tomto sdružení vůbec poprvé. Bohužel pouhých 18 procent respondentů vědělo, že jim výše zmíněná poradna může být v případě platební neschopnosti nápomocná, a to dokonce bezplatně.

Co se týká výběru kvalitního úvěru nebo zápůjčky, nejčastěji respondenti přiznávali, že nevědí, podle jakého kritéria volit. Tuto odpověď vybralo 50 respondentů. Nejdůležitějším kritériem pro dotazované byla potom výše úroků, kterou preferuje 47 respondentů. Respondenti se také často rozhodují podle podmínek a dle RPSN. Už méně často má pak na jejich výběr vliv doba splácení nebo doporučení známých. Jako nejméně podstatné kritérium se jeví ručení a možnost poskytnutí úvěru či zápůjčky.

Necelá polovina respondentů ví, co znamená RPSN neboli roční procentní sazba nákladů a přesně polovina respondentů čte celou smlouvu před uzavřením úvěru nebo zápůjčky.

Průzkum dále ukázal, že přítomnost úvěru nebo zápůjčky byla vyšší u žen než u mužů. Ženy, které měly úvěr nebo zápůjčku, byly v zastoupení 37 procent a muži tvořili 29 procent ze vzorku respondentů. Dále přítomnost úvěru nebo zápůjčky nejvíce převažovala u věkové kategorie respondentů od 36 do 45 let. Tato věková kategorie představovala 20 procent dotazovaných. Naopak nejmenší výskyt úvěru nebo zápůjčky se objevil u respondentů ve věku od 18 do 25 let a od 56 let a více. Obě tyto skupiny byly

zastoupeny shodně 9 procenty. Podle nejvyššího dosaženého vzdělání reprezentovali nejpočetnější skupinu respondentů s úvěrem nebo zápůjčkou lidé se středním dokončeným vzděláním s maturitou. Ti tvořili 29 procent dotazovaných. Oproti nim nejméně početnou skupinu představovali respondenti se základním vzděláním, kteří byli zastoupeni pouze 3 procenty dotazovaných. Z hlediska sociálního statusu ztvárňují nejpočetnější skupinu zaměstnaní respondenti se zastoupením 29 procent. Na rozdíl od nich se nejméně vyskytovali studenti nebo učňové a to s pouhými 3 procenty.

U žen se problémy se splácením projevovaly četněji než u mužů. Konkrétně 17 žen a 13 mužů ze vzorku respondentů přiznalo problémy se splácením. Největší potíže v této oblasti připustila věková skupina od 36 do 45 let. Tuto skupinu tvoří 12 respondentů. Naopak nejmenší problémy měla skupina dotazovaných ve věku od 18 do 25 let. Tato věková skupina byla tvořena pouze 2 respondenty. Dle nejvyššího dosaženého vzdělání přiznali největší problémy se splácením respondenti, kteří jsou vyučení, těch bylo celkem 15. Vysokoškolsky vzdělaní se naopak projeví jako skupina s nejmenším výskytem problémů se splácením, byli zde zjištěni pouze 4 respondenti. Z pohledu sociálního statusu byli nejvíce problémoví zaměstnaní respondenti, vyskytovalo se jich zde 20. Naopak nejmenší obtíže se splácením měli studenti a podnikatelé. Zde obtíž přiznal vždy jeden respondent. Toto malé číslo si můžeme zdůvodnit velmi malou přítomností úvěrů a zápůjček u studentů. Podnikatelé pak většinou využívají služeb finančních poradců, proto si i při případných obtížích se splácením zvládnou poradit mnohem snáz.

Osobní zkušenost s exekucí byla vyšší u žen než u mužů. Žen s exekucí bylo 8 a mužů 5. Nejpočetnější skupinu respondentů, která se osobně potýkala s exekucí, tvořili respondenti ve věku od 36 do 45 let. Naopak nikdy exekuce nezasáhla do života věkové skupině od 26 do 35 let. Vyučených respondentů s osobní zkušeností s exekucí bylo 6. Naopak osobní exekuce nikdy nepostihla respondenty s vysokoškolským vzděláním. Dle sociálního statusu mají s osobní exekucí nejvíce zkušeností zaměstnaní respondenti. Těchto respondentů bylo 8. Naopak žádný student nebo učeň se nikdy nepotýkal osobně s exekucí. Opět je to způsobeno nejmenší přítomností úvěru nebo zápůjčky u této skupiny respondentů.

V první otázce, která zkoumala úroveň finanční gramotnosti, se zjišťovala povědomost respondentů o Asociaci občanských poraden. Zde bezproblémoví respondenti odpovídali o 20 % příznivěji než problémoví respondenti. Ve druhé otázce bylo zjišťováno,

zda klienti vědí, podle čeho vybírat kvalitní úvěr nebo zápůjčku. V tomto případě bylo více lepších odpovědí u problémových respondentů, a to o 5 procent. Další otázka ověřovala, zda respondenti vědí, co znamená roční procentní sazba nákladů. Na tuto otázku odpovídali bezproblémoví respondenti o 16 procent uspokojivěji. Poslední dotaz zjišťoval, zda si respondenti čtou celou smlouvu o úvěru nebo zápůjčce. I v této otázce byli přijatelnější odpovědi u bezproblémových respondentů, konkrétně o 21 procent.

VI. ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat situaci nesplácení úvěrů nebo zápůjček občany České republiky.

V teoretické části této práce jsem se nejdřív zaměřila na seznámení se s problematikou daného tématu, na platební neschopnost a způsoby jejího řešení. Tato část byla věnována i charakteristice osobního bankrotu a metodám jeho provedení, charakteristice insolvenčního soudu a nakonec postupu exekutorů při nesplácení zápůjček.

V praktické části této bakalářské práce byl proveden průzkum, který byl zaměřen na platební schopnost či neschopnost občanů České republiky starších 18 let. Dále byla tato situace porovnávána dle pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání a sociálního statusu. Nakonec bylo šetřeno, jak jsou tito respondenti finančně gramotní a zda nedostatek finanční gramotnosti ovlivňuje platební neschopnost dotazovaných.

Na šetření se podílelo 233 respondentů, z nichž 59 procent tvořily ženy a 41 procent muži. Nejvíce respondentů se pohybovalo ve věku od 46 do 55 let. Tuto skupinu zastupovalo 24 procent dotazovaných. Nejpočetnější skupinu respondentů představovali lidé, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání bylo střední s maturitou, jednalo se o 44 procent dotazovaných. Zkoumaný soubor byl nejvíce reprezentován zaměstnanci, kteří tvořili přes polovinu dotazovaných, přesně 65 procent.

Průzkumem bylo zjištěno, že více než polovina respondentů měla úvěr nebo zápůjčku, přičemž průměrná četnost úvěrů nebo zápůjček byla 2. Podle dat z Českého statistického úřadu dluh domácností roste především díky vynucenému zadlužování, které vyplývá ze stále se nelepšící finanční situace. U respondentů převládá úvěr spotřebitelský. Další velmi často volený úvěr byl uváděn úvěr na bydlení. Jak již bylo vidět na obrázku 1, podle České národní banky jsou obyvatelé nejvíce zadluženi kvůli úvěru na bydlení. Tento výzkum proto není v rozporu s daty z České národní banky. Spotřebitelský úvěr byl sice nejčetnější, avšak po přepočtu na peníze by nejvyšších hodnot v součtu dosahoval právě úvěr na bydlení.

V dalším šetření bylo zjištěno, že problémy se splácením mělo 30 respondentů. V procentním vyjádření 13 procent dotazovaných. Bohužel nejmenší počet respondentů tento problém vyřešilo s pomocí placeného odborníka. Je to způsobeno tím, že většina respondentů vůbec neví o existenci bezplatných občanských poraden, které jim v případě platební neschopnosti mohou poradit. Nejvíce respondentů si problémy se splácením

vyřešilo samo a ostatním dotazovým pomohla rodina či známí. Z provedeného šetření dále vyplynulo, že osobně se s exekucí potýkalo 13 respondentů, tedy 6 procent dotazovaných. Jak již bylo zmíněno v literární rešerši, dle dat z Exekutorské komory České republiky exekucí razantně ubývá. Je to způsobeno tím, že organizuje řadu přednášek a školení, v nichž se snaží, aby se občané do této situace vůbec nedostali. Jedná se zajisté o jeden z pozitivních aspektů, které zvyšují finanční gramotnost občanů České republiky a schopnost se orientovat ve finanční problematice.

Otázky týkající se platební neschopnosti byly dále porovnávány dle pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání a sociálního statusu. Průzkum ukázal, že větší četnost úvěrů nebo zápůjček je u žen než u mužů, ve věkové skupině od 36 do 45 let, u respondentů se středním dokončeným vzděláním s maturitou a zaměstnaných respondentů. Nejpočetnější skupiny, které měly problémy se splácením, tvořily ženy, věková skupina od 36 do 45 let, vyučení respondenti a zaměstnaní respondenti. Osobně se s exekucí nejvíce potýkaly ženy, věková skupina od 36 do 45 let, vyučení respondenti a zaměstnaní respondenti. **Nejproblémovější skupinu tedy tvoří ženy, respondenti ve věku od 36 do 45 let, vyučení respondenti a zaměstnanci.**

Na konci průzkumu byli respondenti rozděleni na dvě skupiny. První skupinu tvořili respondenti, kteří nikdy neměli problémy se splácením. Tato skupina zahrnovala 203 respondentů a dále byli označováni jako „bezproblémoví respondenti“. Druhou skupinu reprezentovali naopak dotazovaní, kteří se do potíží se splácením dostali. Těchto respondentů bylo 30 a byli označováni jako „problémoví respondenti“. U těchto skupin byla porovnávána úroveň finanční gramotnosti. Dále byly pro lepší prezentaci a vyhodnocení odpovědi rozděleny na „dobré odpovědi“ a „špatné odpovědi“. Odpovědi „ano“ a „spíše ano“ byly po zvážení označeny jako „dobré odpovědi“ z mnoha důvodů. Finančně gramotný člověk by měl mít v současné společnosti všeobecný přehled v otázce financí. Finanční gramotnost zahrnuje mimo jiné i schopnost se svými penězi vhodně zacházet, orientovat se ve svých příjmech a výdajích, mít schopnost odhadnout, co si po materiální stránce můžeme či nemůžeme dovolit. Pokud se ale přesto dostaneme do těžké finanční situace, měl by mít finančně gramotný člověk povědomí o existenci rozličných občanských poraden, které bezplatně poradí a pomohou v období platební neschopnosti. Stejně tak by měl finančně gramotný člověk znát kritéria, podle kterých se řídit při výběru zápůjčky u různých finančních ústavů, a měl by být schopen porovnat vhodnost podmínek, za kterých je u těchto institucí zápůjčka nabízena. Dále by také

finančně gramotnému člověku neměl být cizí pojem RPSN. V neposlední řadě by finančně gramotný člověk nikdy neměl podepsat smlouvu dříve, než ji celou podrobně prostuduje a je skutečně srozuměn se vším, co svým podpisem stvrzuje, tedy že si je vědom všech svých povinností i práv. Oblast financí nabírá poslední dobou stále více na důležitosti, měla by se v ní tedy přiměřeně svému věku orientovat i mládež. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy proto definuje, co má být součástí finanční gramotnosti. Tyto schopnosti jsou zahrnuty do procesu výuky, v níž jsou u žáků a studentů na různých stupních vzdělávacích institucí rozvíjeny, a v nichž se zdokonalují.

Z šetření vyplynulo, že v první otázce zjišťující povědomost respondentů o existenci občanských poraden, odpovídaly obě skupiny hůře. Avšak bezproblémoví respondenti odpovídali o 20 procent přijatelněji než problémoví respondenti. Ve druhé otázce zkoumající podle jakých kritérií respondenti vybírají kvalitní úvěr nebo zápůjčku, odpovídaly obě skupiny správně. Zde pro změnu odpovídali problémoví respondenti o 5 procent lépe než bezproblémoví respondenti. Ve třetí otázce zaměřující se na respondentovu znalost pojmu roční procentní sazba nákladů odpovídaly obě skupiny správně. Nicméně u bezproblémových respondentů byly odpovědi o 16 procent uspokojivější. V poslední otázce, která zjišťovala, zda si respondenti čtou celou smlouvu o úvěru nebo zápůjčce, odpovídaly znovu obě skupiny správně. I zde bezproblémoví respondenti odpovídali příznivěji, a to o 21 procent. **Z průzkumu vyplývá, že zkoumaný soubor je finančně gramotný, avšak respondenti, kteří nikdy neměli problém se splácením, odpovídali s převahou lépe než respondenti, kteří tento problém měli.**

Závěrem je možné konstatovat, že na základě uvedených výsledků bylo zjištěno, že menší úroveň finanční gramotnosti ovlivňuje platební neschopnost dotazovaných. Finanční negramotnost může vést k celé řadě problémů. Občané často nevědí, jakým způsobem a podle jakých kritérií si mají vybrat správnou finanční instituci či produkt. Zadlužují se a podléhají klamným reklamám o rychlých půjčkách. Dále tápou v tom, jak si s případnými dluhy poradit. Většinou se snaží vypořádat se s dluhy sami, jelikož neví o existenci občanských poraden, které poskytují nezávislé, odborné, nestranné a bezplatné sociálně odborné poradenství. **Tato práce tedy nastínila, že ve většině případů vede finanční nezdělanost k problémům se splácením a občané se snáze dostávají do platební neschopnosti.**

V každém případě je potřeba zamezit finanční negramotnosti a naopak seznámit s principy finanční gramotnosti co největší počet občanů. Proto je zapotřebí všech možných aktivit v oblasti finančního vzdělávání, aby nedocházelo k nárůstu a opakování tragických rozhodných situací, způsobených pádem do „dluhové pastí“.

VII. SUMMARY

The theme of this Bachelor thesis is " The inability of the Czech Republic citizens."

The goal is to map the situation of loan defaults by the Czech citizens.

The theoretical part deals with the concept of insolvency. It is devoted to the description of the insolvency proceedings, the insolvency court characteristics and the characteristics of personal bankruptcy. Finally, the theoretical part is focused on the executors practise when loan aren't repaid.

The practical part aims the insolvency survey of the Czech citizens over 18 years old. Furthermore, the insolvency was compared according to sex, age, educational attainment and social status. Finally, it was investigated, how well are these respondents financially literate and if the lack of financial literacy affects the insolvency of surveyed ones.

The investigation was carried out at the 233 respondents. The survey found out that more than half of the respondents have had a credit or loan. 30% of respondents have had trouble with repaying and 13 respondents have met personally with the execution. The most problematic group consists of women respondents aged from 36 to 45 years of age, trained employees and employed respondents. The investigation revealed that the current file is financially literate.

However, respondents who have never had a problem with repaying, have a higher level of financial literacy than respondents who have had paying troubles. In conclusion and on the basis of these results , it is possible to submit, that the lower level of financial literacy leads to problems with repayment in most cases.

KEYWORDS

Insolvency, Indebtedness, Execution, Financial literacy, Loan

JEL Classification:

G21 Banks, Depository Institutions, Micro Finance Institutions, Mortgages

G33 Bankruptcy, Liquidation

VIII. SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY

- AOP. (20. březen 2014). *Asociace občanských poraden*. Načteno z <http://www.obcanskeporadny.cz/>
- Březinová, H. (2009). *Ekonomické aspekty insolvenčního zákona: účetnictví jako základní zdroj informací pro insolvenční řízení*. Praha: Bova Polygon.
- ČR. (2014). *Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů*. Sagit.
- ČR. (2014). *Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů*. Sagit.
- ČR. (2014). *Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Sagit.
- ČR. (2014). *Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech*. Sagit.
- ČR. (2014). *Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví*. Sagit.
- ČR. (2014). *Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád*. Sagit.
- Dvořáková, Z., & Smrčka, L. (2011). *Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD*. Praha: C.H. Beck.
- EKCR. (2. prosinec 2013). *Exekutorská komora České republiky*. Načteno z <http://www.ekcr.cz/>
- Chráška, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: GRADA Publishing.
- Janků, M., & kolektiv. (2010). *Základy práva pro posluchače právnických fakult*. Praha: C.H. Beck.
- Maršíková, J. (2011). *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnické*. Praha: Linde.

Revenda, Z., Mandel, M., Kodera, J., Musílek, P., & Dvořák, P. (2012). *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press.

Ryan, J. S. (2012). *Personal Financial Literacy*. South-Western: Cengage Learning.

Schelleová, I. (2008). *Exekuce*. Ostrava: Key Publishing.

Synek, M., Kislíngrová, E., & kolektiv. (2010). *Podniková ekonomika*. Praha: C.H. Beck.

IX. SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Obrázek 1: celkové zadlužení domácností (v mil. Kč)

Obrázek 2: podíl osob ohrožených příjmovou chudobou (v %)

Obrázek 3: oddlužení – osobní bankroty v ČR

Tabulka 1: struktura respondentů podle věku

Tabulka 2: struktura respondentů podle vzdělání

Tabulka 3: struktura respondentů podle sociálního statusu

Graf 1: struktura respondentů podle pohlaví v %

Graf 2: struktura respondentů podle věku v %

Graf 3: struktura respondentů podle vzdělání v %

Graf 4: struktura respondentů podle sociálního statusu v %

Graf 5: přítomnost úvěru/zápůjčky

Graf 6: četnost úvěrů/zápůjček

Graf 7: důvod úvěru/zápůjčky

Graf 8: problémy se splácením

Graf 9: zkušenosti s exekucí

Graf 10: Asociace občanských poraden

Graf 11: kritéria výběru úvěru/zápůjčky

Graf 12: RPSN

Graf 13: smlouva o úvěru/zápůjčce

Graf 14: přítomnost úvěru/zápůjčky podle pohlaví

Graf 15: přítomnost úvěru/zápůjčky podle věku

Graf 16: přítomnost úvěru/zápůjčky podle vzdělání

Graf 17: přítomnost úvěru/zápůjčky podle sociálního statusu

Graf 18: problémy se splácením podle pohlaví

- Graf 19: problémy se splácením podle věku
- Graf 20: problémy se splácením podle vzdělání
- Graf 21: problémy se splácením podle sociálního statusu
- Graf 22: zkušenosti s exekucí podle pohlaví
- Graf 23: zkušenosti s exekucí podle věku
- Graf 24: zkušeností s exekucí podle vzdělání
- Graf 25: zkušenost s exekucí podle sociálního statusu
- Graf 26: Asociace občanských poraden – odpovědi
- Graf 27: Asociace občanských poraden – finanční gramotnost
- Graf 28: kritéria výběru úvěru/zápůjčky – odpovědi
- Graf 29: kritéria výběru úvěru/zápůjčky – finanční gramotnost
- Graf 30: RPSN – odpovědi
- Graf 31: RPSN – finanční gramotnost
- Graf 32: smlouva o úvěru/zápůjčce – odpovědi
- Graf 33: smlouva o úvěru/zápůjčce – finanční gramotnost

X. PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 1

Dobrý den,

jmenuji se Michaela Matějková a jsem studentkou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění krátkého anonymního dotazníku pro širokou veřejnost. Výsledky budou zpracovány v mé bakalářské práci na téma „Platební neschopnost občanů České republiky“.

Zakroužkujte prosím vždy jednu z nabízených možností. Průměrná doba vyplňování jsou 4 minuty. Děkuji Vám za Vaši ochotu a spolupráci.

1. Pohlaví

- a) muž
- b) žena

2. Věková hranice

- a) 18-25 let
- b) 26-35 let
- c) 36-45 let
- d) 46-55 let
- e) 56 a více let

3. Nejvyšší dosažené vzdělání

- a) základní
- b) vyučen
- c) střední s maturitou
- d) vysokoškolské

4. Sociální status

- a) student, učeň
- b) nezaměstnaný
- c) zaměstnaný
- d) soukromý podnikatel
- e) důchodce

5. Měl/a jste někdy úvěr/zápůjčku?

- a) ne
- b) pokud ano, uveďte prosím kolikrát (čísly)

6. Jaký byl Váš důvod úvěru/zápůjčky? Prosím uveďte.

7. Měl/a jste někdy problémy se splácením?

- a) ne
- b) ano a vyřešil/a jsem je pomocí odborníka
- c) ano a vyřešil/a jsem si je sám/a
- d) ano a vyřešil/a jsem je pomocí rodiny či známých

8. Setkal/a jste se už někdy s exekucí?

- a) ne
- b) ano, osobně
- c) ano, u známých

9. Věděl/a jste, že Vám v případě platební neschopnosti může poradit Asociace občanských poraden?

- a) spíše ano
- b) ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) slyším o této poradně poprvé

10. Uved'te prosím, podle čeho byste si vybral/a kvalitní úvěr/zápůjčku?

11. Víte, co znamená RPSN (roční procentní sazba nákladů)?

- a) spíše ano
- b) ano
- c) spíše ne
- d) ne

12. Čtete celou smlouvu o úvěru/zápůjčce?

- a) spíše ano
- b) ano
- c) spíše ne
- d) ne